

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 339.9: 330.59 (100+478)(043)

NATALIA ȘONȚU

**FENOMENUL SĂRĂCIEI – PROBLEMĂ MONDIALĂ ȘI
NAȚIONALĂ: CAUZE, CONSECINȚE, SOLUȚII**

**08.00.14 – ECONOMIE MONDIALĂ;
RELAȚII ECONOMICE INTERNAȚIONALE**

**Autoreferatul
tezei de doctor în economie**

CHIȘINĂU, 2012

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei „Marketing și Relații Economice Internaționale”
a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific: Trofimov Victoria, dr., conf. univ.

Referenți oficiali:

1. **Țâu Nicolae**, doctor habilitat în economie, profesor universitar, catedra de Economie și REI, ULIM, specialitatea 08.00.14 – Economie mondială; relații economice internaționale;
2. **Pisaniuc Maia**, doctor în economie, conferențiar universitar, ASEM, specialitatea 08.00.14 - Economie mondială; relații economice internaționale.

Componenta consiliului științific specializat:

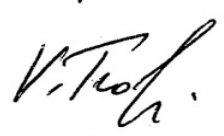
1. **Chircă Sergiu**, **președinte**, doctor habilitat în economie, Academician de onoare al Academiei de Științe Române, specialitatea 08.00.05 - Economie și management (în ramură), profesor universitar, Academia de Studii Economice din Moldova;
2. **Chistruga Boris**, **secretar științific**, doctor habilitat în economie, profesor universitar, specialitatea științifică 08.00.14 - Economie mondială; relații economice internaționale, șef catedră „Relații Economice Internaționale”, Academia de Studii Economice din Moldova;
3. **Moldovan Dumitru**, doctor habilitat în economie, profesor universitar, membru corespondent al A.Ș.M., specialitatea 08.00.01 - Economie politică, doctrine economice, decan facultate „Relații Economice Internaționale”, Academia de Studii Economice din Moldova;
4. **Stratan Alexandru**, doctor habilitat în economie, specialitatea 08.00.14 - Economie mondială; relații economice internaționale, director, Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al A.Ș.M.;
5. **Livițchi Oxana**, doctor în economie, specialitatea 08.00.01 - Economie politică, doctrine economice, conferențiar universitar inter., Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova.

Susținerea va avea loc la 12 iunie 2012, ora 14.30, în ședința Consiliului științific specializat D 32.08.00.14 din cadrul ASEM, pe adresa: Chișinău, str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni nr.59, Bloc B, sala 701.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca ASEM, Biblioteca Națională a Republicii Moldova și la pagina Web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la data de 12 mai 2012.

Secretar științific al Consiliului științific specializat **Chistruga Boris**, doctor habilitat în economie, profesor universitar

Conducător științific **Trofimov Victoria**, doctor în economie, conferențiar universitar

Autor **Șonțu Natalia**

(© Șonțu, Natalia, 2012)

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

Sărăcia reprezintă o problemă globală majoră și cu toate eforturile de reducere, continuă să afecteze un număr considerabil de persoane în plan mondial. Astfel, pe glob, peste 1 mlrd. de oameni nu au acces la apă potabilă curată; 3 mlrd. nu au acces la condiții sanitare; 2 mlrd. - la electricitate [1], 925 mil. persoane suferă de foame și malnutriție [2]. Importanța problemei este confirmată de faptul că primul din cele opt Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM), stabilite până în 2015, este „Eradicarea sărăciei extreme și a foamei”. Pronosticurile arată că cel puțin un miliard de persoane vor mai trăi în sărăcie extremă în anul 2015 [3]. Sărăcia este una dintre cele mai serioase probleme și în Republica Moldova: cu un PIB per capita de doar 1515 dolari SUA și 29,5% din populație în sărăcie [4], ea continuă să fie cea mai săracă țară din Europa. Fiind un satelit permanent al umanității, sărăcia rămâne un concept cu multe necunoscute, iar prin efectele sale negative, contribuie la degradarea potențialului uman, diminuând șansele dezvoltării globale. Importanța problemei cercetate este evidențiată și de faptul că ziua de 17 octombrie a fost proclamată de către Adunarea Generală a ONU drept “Ziua internațională a eradicării sărăciei”, iar perioadele 1997-2006 și 2008-2017 au fost numite “decenii ale Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei”.

Problema sărăciei a fost din timpuri străvechi pe larg analizată în diverse aspecte ale sale, începând de la filozofii antici până la abordările moderne originale în viziunea unor savanți notorii ca A. Sen, J. Sachs ș.a. De o mare atenție s-a bucurat acest domeniu în ultimele decenii și în cadrul multiplelor studii cu caracter aplicativ ale organismelor internaționale – Banca Mondială (BM), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP), etc. Dar, deși cercetările privind cauzele sărăciei au evoluat pe parcursul istoriei omenirii, începând de la abordarea de decizie divină până la abordarea de situație cauzată de problemele structurale ale economiei statului, unele laturi ale sărăciei deveneau mai pronunțate (cum ar fi aspectul monetar), iar altele (de exemplu, confortul celor săraci) au rămas în umbră. Toate acestea reiterează că sărăcia reprezintă un fenomen complex, care necesită o abordare multilaterală, interacționând cu diferite sfere ale vieții omului: economică, socială, culturală ș.a.

Un șir de alte argumente pledează pentru studierea permanentă a problemicii sărăciei:

- cu toată atenția merituosă din partea cercetării științifice și a factorilor decizionali, fenomenul sărăciei rămâne a fi o problemă globală majoră, nici pe departe soluționată exhaustiv;
- în pofida faptului că este răspândită masiv, nu există un consens în ceea ce privește definirea sărăciei. Nu este un consens nici referitor la măsurarea ei, diferite organizații și țări utilizând diverși indicatori, fapt ce contribuie la apariția situațiilor de incomparabilitate a datelor în diferite țări ale lumii și, prin consecință, la eficiență scăzută a politicilor de eradicare a ei;
- deși țările dezvoltate sunt societăți ale bunăstării, sărăcia revine periodic în forță chiar și în aceste areale;
- deseori tratată ca fenomen economic, sărăcia reprezintă o problemă interdisciplinară, soluționarea căreia necesită un efort comun al cercetătorilor din diferite domenii;
- cu toată atenția de care a beneficiat, au rămas întrucâtva în umbră aspectele psihologice ale apariției și manifestării sărăciei;
- în ultimele decenii, la scară mondială, au fost întreprinse variate măsuri - pe plan local, național și internațional - pentru reducerea sărăciei. Unele eforturi s-au soldat cu succes, iar altele nu au avut un impact substanțial asupra vieții săracilor, sau impactul lor nu a fost

durabil. Studiarea acestor experiențe este necesară pentru a multiplica bunele practici și a evita repetarea eșecurilor.

Pentru Republica Moldova, studiarea fenomenului sărăciei este deosebit de importantă, deoarece populația țării este grav afectată de sărăcie, care a modificat considerabil însăși modul de viață din țară pe parcursul anilor de independență. Cu toate că au fost întreprinse anumite măsuri de reducere a sărăciei (de ex., SCERS), realitatea denotă că situația rămâne critică, în mai 2011 fiecare a doua persoană fiind îngrijorată cel mai mult în viață de pericolul sărăciei [5].

Reieșind din argumentele invocate privind necesitatea studierii continue a problemei sărăciei, **scopul principal al tezei** constă în analiza comparativă a sărăciei ca problemă globală, determinarea cauzelor și consecințelor ei în Republica Moldova și, în baza cercetărilor realizate, elaborarea recomandărilor pentru eficientizarea reducerii sărăciei în spațiul național, ținând cont de practica internațională.

În conformitate cu acest scop au fost formulate **obiectivele cercetării**:

- analiza complexă a abordărilor teoretico-metodologice și a dezvoltării conceptului de sărăcie în societatea contemporană;
- studiul evoluției sărăciei în Republica Moldova pe parcursul perioadei de independență (inclusiv prin prisma cadrului legislativ);
- identificarea cauzelor și consecințelor sărăciei pentru Republica Moldova prin abordare comparativă, comun și desosebiri cu alte țări;
- evaluarea experienței internaționale și celei naționale privind reducerea sărăciei;
- în baza cercetărilor promovate, elaborarea unor recomandări practice cu scopul eficientizării reducerii sărăciei în Republica Moldova.

Baza teoretico-științifică și metodologică. Pentru analiza fenomenului sărăciei în problematica conturată în teză, a fost studiată o amplă literatură de specialitate în domeniu, care a permis a cunoaște și a valorifica aportul gândirii științifice mondiale la înțelegerea originilor, conținutului și evoluției sărăciei pe parcursul istoriei umane, dar și eforturile în a găsi soluții pentru reducerea ei. Abordări ale problematicii studiate găsim încă în perioada de antichitate, de exemplu în lucrările lui Platon și Socrate. Nici marile religii ale umanității nu au ocolit problema sărăciei în încercările de a contribui la reducerea ei. Conceptul sărăciei îl găsim și în lucrările clasicilor teoriei economice.

În cercetarea noastră o importanță deosebită am acordat studierii abordărilor cercetătorilor din diferite țări din perioada modernă, prin lucrările autorilor A.B. Atkinson, Ch. Booth, P. Collier, G. Cornia, J. Falkingham, R. Hunter, O. Lewis, A. Mihăilescu, R. Nurkse, S. R. Osmani, M. Preda, M. Ravallion, B.S. Rowentree, J. Sachs, A. Sen, M. Stănculescu, P. Townsend, L. Uchitelle, B. Voicu, J. Weeks, C. Zamfir, E. Zamfir, ș.a. De asemenea, a fost analizată contribuția cercetătorilor din Republica Moldova la studierea problemei sărăciei, prin lucrările autorilor A. Barbaroșie, A. Culiuc, T. Danii, I. Gotișan, A. Gudîm, V. Ioniță, O. Livițchi, I. Munteanu, V. Prohnițchi, A. Rojco, V. Tăbîrță și alții.

Un interes deosebit au prezentat rapoartele și publicațiile organismelor internaționale – Organizația Națiunilor Unite (ONU), United Nations Program for Development (UNDP), UNESCO, Banca Mondială (BM), Fondul Monetar Internațional (FMI), Organizația Mondială a Comerțului (OMC), Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD), Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare (BERD), Agenția Internațională pentru Dezvoltare și Cooperare a Suediei (SIDA), Comisia Europeană ș.a. Din spațiul autohton au fost consultate analizele, sondajele și publicațiile organizațiilor precum: Expert-Grup, Adept, IDIS Viitorul, IPP, BCI, CBS AXA, CIVIS ș.a.

Baza informațională a cercetării au constituit-o datele Biroului Național de Statistică (BNS) al Republicii Moldova, ale ONU, BM, FMI, EUROSTAT. Au fost consultate publicațiile periodice, materialele conferințelor științifice pe problematica cercetată, literatura de specialitate din Republica Moldova și alte țări. O sursă inedită de informare au prezentat datele cercetării sociologice, realizate de către autor.

În cadrul cercetării a fost utilizat un ansamblu de **metode de cercetare**, precum analiza și sinteza, inducția și deducția, cercetarea de la abstract la concret, de la modificări cantitative la schimbări calitative, abordarea sinergetică, metoda istorică, metoda comparativă, observarea, compararea, selectarea, gruparea. Cu scopul de a elucidă unele aspecte inedite ale fenomenului studiat, printre strategiile de cercetare abordate un loc aparte a ocupat sondajul, realizat de către autor și studiul de caz, care au permis o analiză complexă a cauzelor și efectelor sărăciei în Republica Moldova. Utilizarea metodelor matematice a făcut posibilă elaborarea unui model de calcul a necesarului de resurse pentru reducerea sărăciei, care a fost exemplificat cu grad înalt de exactitate pentru cazul concret al Republicii Moldova.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetat a fost identificarea cauzelor și efectelor comparate ale sărăciei în Republica Moldova în aspect național și global, precum și aprecierea rolului diferitor actori în reducerea ei. Cercetarea a făcut posibilă concretizarea conceptului de sărăcie și recomandarea unor acțiuni specifice de eficientizare a politicilor de reducere a sărăciei, apreciate atât de factori de decizie din Republica Moldova, cât și de unele organisme internaționale, precum BM, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti” al Academiei Române, UNDP.

Noutatea științifică a lucrării. Printre cele mai importante rezultate ale cercetării, ce conțin elemente științifice noi, menționăm următoarele:

- sistematizarea cadrului legislativ național privind sărăcia și argumentarea necesității de perfecționare a lui în domeniu;
- a fost realizată inedit sintetizarea și clasificarea comparativă a cauzelor și efectelor sărăciei, inclusiv în baza cercetării sociologice realizate de autor în spațiul național și internațional, reieșind din condițiile actuale;
- s-a cercetat și s-a sistematizat experiența internațională, precum și aportul organismelor internaționale în reducerea sărăciei;
- s-au lansat și argumentat unele concepte noi privind sărăcia, precum: “confort scăzut al unei persoane/grup”, „săraci deghizați”, “utilizarea timpului în mod neproductiv de către săraci”, „cultura bugetului personal/al familiei”, conceptul “10 D” privind caracteristicile sărăciei, “reducerea statistică a sărăciei vs reducerea reală”;
- s-au elaborat unele modele noi de perfecționare a procesului de reducere a sărăciei: *Modelul de eficientizare a asistenței internaționale pentru dezvoltare; Modelul de estimare a resurselor necesare pentru reducerea sărăciei; Modelul planului local de reducere a sărăciei*; s-au propus recomandări practice diferitor actori care pot contribui la reducerea sărăciei într-un anumit segment demografic și/sau geografic.

Importanța teoretică a lucrării rezultă din problematica tezei. Cercetarea are un pronunțat caracter interdisciplinar, determinat de studierea aspectelor multilaterale ale sărăciei - economic, social, cultural, spiritual. Lucrarea evidențiază tendințele principale care generează și/sau mențin starea de sărăcie și efectele negative ale ei la nivel de individ, familie, comunitate sau țară.

Valoarea aplicativă a tezei derivă din finalitățile cercetării realizate și s-a concretizat în evidențierea noilor laturi ale fenomenului sărăciei, precum sunt confortul celor săraci, utilizarea timpului lor, aspectele psihologice ș.a., care pot fi utilizate în analiza bunăstării

populației și perfecționarea legislației naționale referitor la asistență socială. Aplicarea în practică a recomandărilor propuse, în special a modelelor elaborate de către autor și apreciate de UNDP, poate contribui la îmbunătățirea politicilor economice și sociale la diferite nivele, inclusiv internațional, cu scopul eficientizării reducerii sărăciei.

Aprobarea rezultatelor cercetării s-a produs în cadrul forumurilor științifice naționale și internaționale din Republica Moldova, Ucraina, România, Rusia. Recomandările autorului privind reducerea sărăciei au fost avizate pozitiv de către un șir de instituții din Republica Moldova: Cancelaria de Stat, Parlamentul, BNS, oficiul Băncii Mondiale, companiile ASITO, Moldindconbank, precum și de Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti” al Academiei Române. De asemenea, propunerile autorului au fost acceptate și au contribuit la pregătirea Raportului de Dezvoltare Umană din anul 2011, editat de UNDP [6].

Tematica tezei a fost reflectată în 19 **publicații**, apărute în Republica Moldova, România, Rusia, Ucraina, dintre care 10 articole - în reviste de specialitate recenzate și 9 - în culegerile conferințelor și simpoziunelor științifice internaționale.

Structura tezei a fost determinată de scopul și obiectivele lucrării. Teza conține introducere, patru capitole, concluzii și recomandări, bibliografie (442 de surse), 58 anexe, 150 pagini de text de bază, 18 tabele, 22 figuri.

Cuvinte-cheie: Problemă globală, sărăcie, reducerea sărăciei, evaluarea sărăciei, Obiective de Dezvoltare ale Mileniului, trai decent, organisme internaționale, săraci deghizați, concept „10 D”, cerc vicios al sărăciei, plan local de reducere a sărăciei.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Capitolul 1 „Aspecte teoretico-metodologice ale sărăciei ca problemă globală majoră”** sunt analizate principalele teorii în abordarea fenomenului sărăciei; contribuția savanților moderni la dezvoltarea conceptului; sunt prezentate termeni și definiții privind sărăcia, utilizate de către diferite organizații și în diferite țări, inclusiv în Republica Moldova. De asemenea, capitolul cuprinde diverse abordări privind evaluarea sărăciei în plan internațional și național.

Sărăcia există atâta timp, cât există omenirea. În timpuri străvechi ea era cauzată preponderent de imprevizibilitatea timpului și nivelul slab al productivității. Deja în antichitate pot fi găsite unele abordări privind sărăcia și bunăstarea. De exemplu, în viziunea statului ideal, Platon a avut o atitudine negativă atât față de sărăcie, cât și față de bogăție – poziție preluată în secolele de mai târziu de către utopiști. Cu dezvoltarea omenirii, diferențele sociale se aprofundau, iar sărăcia a devenit endemică odată cu căderea societății feudale și cu apariția societății burgheze. Din perspectivă analitică, germenii gândirii economice despre sărăcie pot fi găsiți în Anglia medievală, unde au fost aprobate “legile săracilor”, pentru a-i proteja. La sf. sec. XIX cuvântul “sărăcie” a devenit mai puțin asociat cu cei care beneficiază de asistență sau de caritate și mai mult cu venitul insuficient pentru a trăi adecvat. În această perioadă a fost tot mai larg acceptată opinia că sărăcia este cauzată nu doar de către factori individuali, dar și de factori economico-sociali. La începutul sec. XX apar studii empirice de analiză a sărăciei în Marea Britanie și SUA. Ch.Booth în studiul său „Life and Labour of the People” (1889), consideră că „săraci” sunt acei, mijloacele cărora nu le asigură o viață decentă independentă [7, p.201]. B.S.Rowntree, în studiul „Poverty: A Study of Town Life” (1901) [8], face primele încercări de a defini ceea ce numim azi „minim de existență” și argumentează că sărăcia este rezultatul direct al salariilor joase. R.Hunter, în monografia sa “Sărăcie” (1904), descrie săracii din Chicago și New York ca „subnutriți, prost îmbrăcați, cu adăpost prost” [9]. În 1953 R.Nurkse, în “Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries” afirmă că obstacolele domestice acționează reciproc, formând

un cerc vicios, care menține țară la nivel scăzut de dezvoltare [10]. În 1959 O.Lewis introduce conceptul “cultura sărăciei” ca ansamblu de valori, credințe, atitudini și norme sociale, transferate de la o generație la alta prin procesul de socializare în cadrul familiei, care perpetuează sărăcia ca mod de a trăi. În anii '60 sec. XX în centrul atenției a fost nivelul veniturilor, asociat cu accentul pe creștere economică și reflectat prin indicatori macroeconomici. În aceasta perioada sărăcia nu este privită ca un eșec al individului, ci ca eșec al sistemului. În anii '70 sec. XX, sărăcia absolută e caracterizată de BM ca „o condiție de viață atât de degradantă prin boală, analfabetism, malnutriție și mizerie, încât ea lipsește victimile sale de necesități de bază și condiții de viață ... obișnuite ...” [11]. P. Townsend a contribuit la redefinirea sărăciei sub aspectul relativității: nu doar neputința de a corespunde cu nivelul minim de existență, dar mai degrabă eșecul în a corespunde cu standardele care domină societatea [12]. La mijlocul anilor '70 sec. XX, conceptul de sărăcie se extinde, ea fiind definită nu doar ca lipsa de venituri, dar de asemenea ca lipsa accesului la servicii medicale, educație și alte servicii de bază. O pagină nouă în cercetarea sărăciei o deschide A. Sen, laureatul Premiului Nobel pentru economie, care vede sărăcia ca “eșecul capacităților de bază de a atinge anumite nivele minim acceptabile”: a trăi o viață de lungime normală, a asigura sănătatea și integritatea trupului, a fi tratat ca persoană egală cu alții, a avea control asupra mediului politic și material, a se alimenta adecvat, a se îmbrăca și caza adecvat, a scăpa de moarte prematură, a lua parte la viața comunității și a avea posibilitate să apară în public cu demnitate [13]. UNDP a introdus în 1997 ideea de sărăcie umană: “contestare a oportunităților și alegerilor fundamentale pentru dezvoltare umană: de a avea o viață lungă, sănătoasă, creativă și de a se bucura de standardele decente de trai, libertate, demnitate, respect de sine și respect față de alții” [14]. Comisia ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale a definit sărăcia ca “o condiție umană caracterizată de deprivare cronică de resurse, capacități, alegeri, securitate și putere, necesare pentru a se bucura de nivelul de viață adecvat și alte drepturi civile, culturale, economice, politice și sociale” [15, p. 22-26].

În ultimii 50 de ani s-a intensificat atenția acordată de către organizațiile internaționale sărăciei. Cu toate acestea, până acum comunitatea internațională nu a acceptat o definiție unică a sărăciei, fiecare dintre organizații folosind definiția proprie. BM recunoaște că pe lângă viața trăită sub un nivel minim de existență, sărăcia de asemenea este penuria hranei, locuinței, sănătății, educației adecvate, a influenței asupra deciziilor care afectează viața cuiva. Comisia Europeană a definit săracii ca “*persoane, familii și grupuri, resursele cărora (materiale, culturale, sociale) sunt atât de limitate încât îi exclud din modul de viață minim acceptabil în țările lor*”. Conform Băncii Asiatice de Dezvoltare, “sărăcia este deprivare de activități și oportunități esențiale, asupra cărora fiecare individ are dreptul” [16].

Practic, nu este nici o religie, care nu ar menționa sărăcia și nu ar formula atitudinea față de ea. De exemplu, **creștinismul** cheamă la satisfacerea nevoilor celor săraci: “Împarte-ți pâinea cu cel flămând” [17]. Torah (cartea sfântă a **iudeilor**) conține mai mult de 100 de indicații privind responsabilitățile față de cei săraci. **Islamul** încurajează oamenii să se asigure pe ei și familiile lor, iar societatea trebuie să facă un efort colectiv pentru a reduce sărăcia.

Cu toate că în prezent sunt peste 70 de țări, care au elaborat strategii proprii de reducere a sărăciei, nu toate prezintă în documentele respective definiții clare ale sărăciei. Și în Republica Moldova, pe parcursul perioadei de independență, în numeroase acte legislative naționale, apar diferite sintagme pentru a-i defini pe cei săraci, dar foarte puține documente conțin definiții clare. Analiza noastră dovedește că, pe parcursul perioadei de independență, în Republica Moldova nu a fost un consens privind definirea sărăciei [18, p. 246-253], existând o diversitate spectaculoasă de noțiuni, care încercau să o contureze.

Abordări cu referire la evaluarea sărăciei. Evaluarea sărăciei este un pas important pentru eradicarea ei. Literatura de specialitate deosebește abordări metodologice **obiective** (conceptul absolut și conceptul relativ al sărăciei) și **subiective** de estimare a sărăciei. În procedurile de evaluare, un rol important îl joacă cartografierea sărăciei, analiza duratei sărăciei, monitorizarea sărăciei, analiza impactului politicilor de reducere a sărăciei.

Conform **conceptului sărăciei absolute** (inițiat de către B.Rowntree în 1901), sărăcia este definită prin comparație cu o anumită valoare. Pragul sărăciei absolute reprezintă expresia monetară a unui coș de bunuri/servicii pentru acoperirea nevoilor umane de bază, iar cei care nu posedă resurse economice necesare pentru a obține acest minim, sunt considerați săraci. Conceptul dat, cel mai des utilizat în plan global, este relevant în țări cu venituri joase, dar are și unele neajunsuri: ia în considerare doar necesități fiziologice; calculul bazat pe consum de hrană e problematic, volumul și diversitatea hranei depinzând de mai mulți factori; nu este consens privind lista obiectelor minim necesare; este dificil de comparat sărăcia între diferite țări, ș.a.

Conceptul sărăciei relative opinează că sărăcia nu are doar aspect economic, dar și social, politic, cultural. Conform acestei abordări, lansate de către P. Townsend, o persoană se consideră săracă dacă se află sub un anumit standard stabilit într-o societate dată. Conceptul dat este mai relevant pentru țări dezvoltate (dar sunt și excepții – în SUA se utilizează pragul absolut al sărăciei, pe când în UE se utilizează pragul relativ). Conceptul sărăciei relative nu permite eradicarea completă a sărăciei, deoarece întotdeauna vor fi persoane sub acest prag.

Caracteristica de bază a **conceptului subiectiv al sărăciei** este că pragul între cei săraci și cei înstăriți se determină în baza percepției oamenilor privind bunăstarea lor, realizate prin sondaje și interviuri. Această abordare nu este utilizată oficial de sine stătător în nici o țară, dar servește ca procedeu complementar, de exemplu în UE. Neajunsul abordării subiective al sărăciei este că ea e limitată de numărul celor chestionați.

În plan internațional sunt utilizați diferiți indicatori pentru evaluarea sărăciei. *Indicele sărăciei umane* (calculat separat pentru țările în curs de dezvoltare și pentru țările dezvoltate) reflectă standardul de viață dintr-o țară și cuprinde diferiți indicatori, precum ponderea populației ce nu are acces la apă potabilă; ponderea populației ce nu are acces la servicii de sănătate; rata de șomaj pe termen lung. BM a propus în anii '90 ai sec. XX ca *pragul absolut „internațional” al sărăciei* să fie exprimat în dolari la paritatea puterii de cumpărare, egalat cu 1 dolar SUA. Alte organizații internaționale utilizează indicatori pentru evaluarea sărăciei în dependența de specializarea lor. Eurostat practică estimarea indicatorilor de sărăcie relativă pentru țările din Europa, utilizând pragul sărăciei care corespunde unui anumit procent (60%) din mediana veniturilor disponibile pentru un echivalent adult. Declarația Mileniului din 2000 stabilește opt ODM pentru dezvoltare internațională până în 2015, primul fiind „Eradicarea sărăciei extreme și a foamei”, cu 3 indicatori specifici.

În **Republica Moldova** sărăcia, ca fenomen social, a început să fie studiată sistematic din 1997, de către Departamentul de Statistică, cu susținerea BM și a PNUD. În Figura 1 sunt prezentați diferiți indicatori utilizați pentru caracterizarea sărăciei în Republica Moldova.

Concluzionăm că deși fenomenul sărăciei este pe larg răspândit, nu există o definiție general acceptată. Deși au fost întreprinse anumite eforturi pentru evaluarea cât mai corectă a sărăciei, mai există multiple rezerve. În acest context am inițiat o cercetare proprie a fenomenului sărăciei, prezentată sumar în capitolul 3 al tezei, care reflectă unele aspecte specifice și care a permis a o defini, ținând cont de complexitatea fenomenului.

Indicator	Caracteristică
Pragul sărăciei extreme/alimentare	Gospodăria este extrem de săracă dacă cheltuielile totale de consum pe adult echivalent sunt mai mici decât costul coșului produselor de bază.
Pragul sărăciei absolute	Suma necesară pentru a asigura consumul alimentar de 2282 Kcal/zi și procurarea articolelor nealimentare necesare și a serviciilor.
Pragul subiectiv al sărăciei	Se stabilește în baza sondajelor și interviurilor populației cu scopul de a afla percepția privind minimul necesar pentru o viață decentă.
Pragul relativ al sărăciei	Stabilit la nivel de 50% din media cheltuielilor de consum pe adult echivalent.
Pragul internațional al sărăciei	Definit ca venitul de 2,15 dolari SUA pe zi, la paritatea puterii de cumpărare. Începând din 2007, în Republica Moldova se aplică 4,3 dolari SUA pe zi/persoană.
Coeficientul Gini	Stabilește gradul de deviere a repartizării efective a volumului veniturilor disponibile după grupe egale de populație de la linia repartiției uniforme a veniturilor.
Bugetul minim de consum	Include bunuri materiale și servicii, ce asigură satisfacerea cerințelor necesare grupurilor socialmente vulnerabile.
Coșul minim de consum	Oficial nu se mai utilizează în Republica Moldova începând cu 2004.
Minimul de existență	Reprezintă volumul minim de bunuri materiale/servicii necesare pentru satisfacerea cerințelor primordiale, asigurarea sănătății și viabilității omului.
ODM, Obiectivul 1. Eradicarea sărăciei extreme și a foamei	Reducerea ponderii populației cu un consum sub 4,3 dolari SUA pe zi (la paritatea puterii de cumpărare) de la 34,5% în 2006 până la 29% în 2010 și până la 23% în 2015. Reducerea ratei populației aflate sub pragul sărăciei absolute de la 30,2% în 2006 până la 25% în 2010 și până la 20% în 2015. Reducerea proporției populației aflate sub pragul sărăciei extreme de la 4,5% în 2006 până la 4% în 2010 și până la 3,5% în 2015.
Indicatorul de Deprivare a Ariilor Mici (IDAM)	Indicator complex ponderat ce încorporează informația despre localități prin analiza a șapte domenii, fiecare reprezentând un aspect al deprivării rurale: deprivarea după venituri, economică, demografică, asistență medicală, educațională, condiții de trai, geografică.

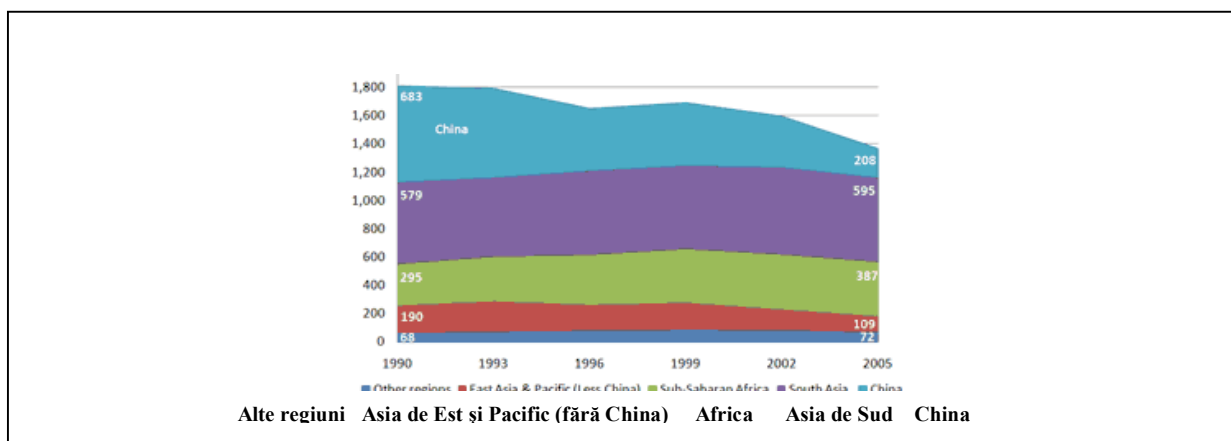
Sursa: elaborat de autor, în baza datelor BNS și rapoartelor Guvernului Republicii Moldova

Fig. 1. Indicatori utilizați pentru caracterizarea sărăciei în Republica Moldova

În *Capitolul 2 „Repere mondoeconomice ale sărăciei”* se prezintă tendințe în evoluția sărăciei și analizate diverse modalități de a clasifica țările lumii conform incidenței ei.

În Figura 2 este prezentată tendința mondială privind evoluția sărăciei în ultimii 15 ani (1990-2005), din care reiese că, în aspect global, numărul populației care locuiește cu mai puțin de 1,25 dolari SUA/zi (la puterea parității de cumpărare, 2005) s-a redus de la 1.9 mlrd. de persoane la 1.4 mlrd. persoane. Totodată, recesiunea globală a afectat dur acest trend pozitiv și în 2009 numărul persoanelor care trăiesc în sărăcie extremă a crescut cu approx. 90 mil. persoane.

Această scădere a fost posibilă datorită eforturilor de reducere a sărăciei în țările din Asia de Est și din regiunea Pacific. De ex., China a redus populația săracă cu 475 mil. persoane: în 1990, în China locuiau 37% din total săraci de pe glob, iar în 2005 ponderea lor egala cu 15%. Dar alte regiuni de pe glob au înregistrat o creștere a numărului de persoane care trăiesc cu mai puțin de 1,25 dolari SUA/zi. De exemplu, în Africa sub-Saharnă în 2005 au fost înregistrați cu 100 mil. persoanele extrem de sărace mai mult, comparativ cu 1990 și o rată a sărăciei de peste 50%.

Sursa: [19]

Fig. 2. Numărul persoanelor care locuiesc cu mai puțin de 1,25 dolari SUA/zi, mlrd.

Conform Raportului privind ODM din 2007, „cu toate că sunt unele progrese în anumite țări, altele nu vor reuși să atingă obiectivele propuse fără un substanțial efort din exterior”. Se estimează că cel puțin un miliard de persoane vor mai trăi în sărăcie extremă în 2015 [20].

În literatura de specialitate țările lumii sunt grupate în mod diferit, dar sărăcia este unul din criteriile de reper. Forumul Economic Mondial divizează țările în trei grupuri conform nivelului de dezvoltare: nivel înalt, nivel mediu și cel mai numeros grup - nivel scăzut (Republica Moldova fiind inclusă în grupul cu nivel scăzut de dezvoltare). Conform clasificării BM pe bază de PIB per capita, Republica Moldova este considerată țară în curs de dezvoltare, cu venit mediu spre redus. În 1996 a fost lansată inițiativa BM „Țările sărace greu împovărate”, care a identificat 40 de țări eligibile pentru program (Republica Moldova nu face parte din acest grup). În 2002, BM a propus un program nou care vizează nevoile țărilor cu venituri scăzute, cu guverne și structuri economice instabile, numite „țări cu venituri scăzute sub presiune”. În 2006 acest statut l-au primit 26 țări (Republica Moldova nu face parte nici din acest grup). Unele organizații internaționale, precum USAID sau DFID utilizează sintagma „state vulnerabile”, cu toate că nu există o definiție precisă a acestui termen [21, p. 134-138]. În sistemul ONU nu este o convenție stabilită privind clasificarea țărilor sau regiunilor drept „dezvoltate” sau „în curs de dezvoltare”. În practica internațională Japonia, Canada, SUA, Australia, Noua Zelandă, Israel și Europa sunt considerate țări/regiuni „dezvoltate”, țările apărute în urma destrămării fostei Iugoslaviei sunt considerate țări „în curs de dezvoltare”, iar țările din Europa Centrală și de Est și CSI sunt „țări în tranziție de la economia planificată la economia de piață”. Conform clasificării Diviziunii de statistică a ONU, Republica Moldova face parte din țările în tranziție, dar e menționată și printre țări în curs de dezvoltare înconjurată de uscat. Începând cu 1990, UNDP anual editează un Raport de Dezvoltare Umană, în care țările sunt clasificate în dependență de patru criterii: nivel de dezvoltare umană, venituri, diviziune globală și pe regiuni. În 1971, ONU a evidențiat „țările cel mai puțin dezvoltate”, extrem de dezavantajate în procesul lor de dezvoltare și se confruntă cu riscuri mai mari comparativ cu alte țări privind reducerea sărăciei. În prezent lista cuprinde 49 state: 33 - africane, 10 - asiatice, 5 țări insulare din Oceanul Pacific și una din Caraibe. Aproape două treimi din 153 de țări-membre ale OMC sunt „țări în curs de dezvoltare” și „țări cel mai puțin dezvoltate”, cu toate că OMC nu are definiții pentru aceste categorii, iar țările-membre singure se pronunță, cum vor să fie clasate. Clasificarea țărilor conform World Economic Outlook (WEO), editat anual de către FMI, divizează țările lumii în „țări cu economii avansate” și „țări în curs spre economia de piață și în curs de dezvoltare” (din care face parte și Republica Moldova). Iar conform clasificării

Proiectului Millenium, Republica Moldova face parte din numărul țărilor celor mai sărace, cu cele mai puține progrese privind atingerea ODM [22].

Fiind clasificată de diferite organizații în variate aspecte ale dezvoltării, **Republica Moldova** deseori ocupă locuri din urmă. De exemplu, în Indicele calității vieții „Economist” din 2005 ea a ocupat al 13-lea loc de la urmă, între Ucraina pe locul 98 și Belarusia pe locul 100. Conform „Bazei mondiale a fericirii”, compilate de către „World Database of Happiness”, în 2008 Moldova s-a plasat pe locul trei de la urmă din 95 de țări, printre națiunile cele mai nefericite.

Tabelul 1. Clasamentul țărilor conform PIB per capita/an, 2008-2010

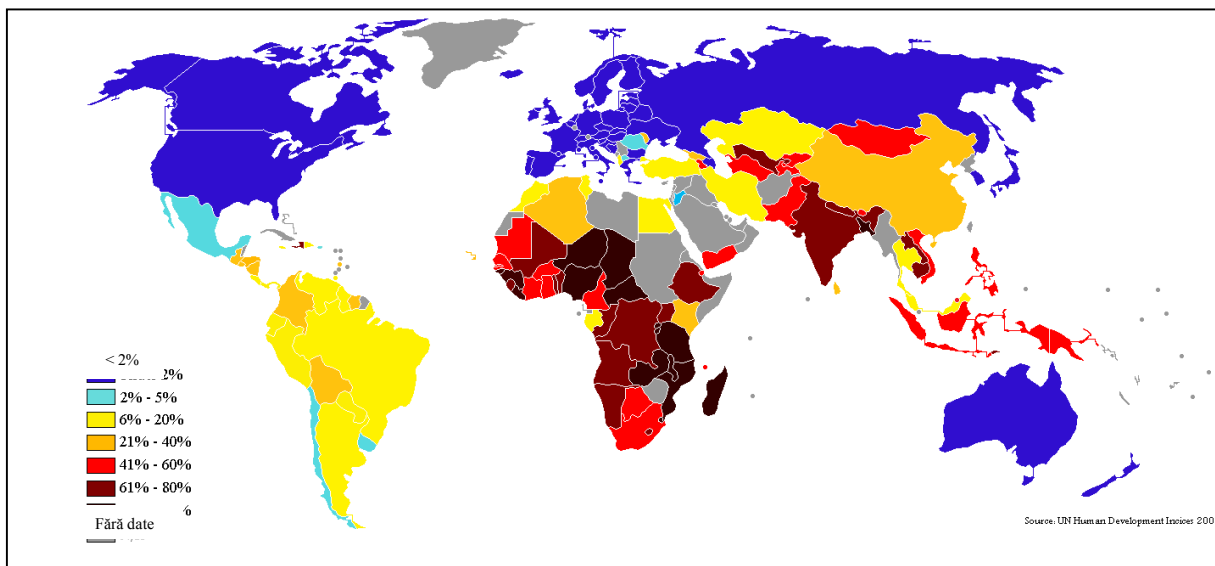
Poziția în 2010	Țară	PIB (la PPC) per capita/dolari SUA		
		2008	2009	2010
1	Qatar	84 350	83 841	90 149
2	Luxembourg	81 990	78 395	79 411
3	Norvegia	53 361	52 561	52 964
4	Singapore	51 846	50 523	52 840
....	...			
130	Uzbekistan	2 599	2 807	3 016
131	Republica Moldova	3 000	2 843	2 937
132	Insulele Solomon	2 928	2 819	2 854
...	...			
181	Zimbabwe	337	355	365
182	Congo, Republica Democratică	329	332	342

Sursa: elaborat de autor, în baza datelor de la Global Finance [23]

În 2008, Oxford Analytical clasează Republica Moldova ca țară cu riscuri politice sporite, datorate riscurilor economice și existenței riscului nerambursării împrumuturilor luate de la creditorii internaționali. Adicional, Republica Moldova înregistrează riscuri în domeniul judiciar și imixtiunii politicului în economie. Conform clasamentului țărilor nefuncționale din 2008 (cu 177 de țări), compilat de către Fondul American pentru Pace, Republica Moldova a ocupat locul 50, fiind cel mai puțin funcțional stat din Europa. În clasamentul statelor lumii, realizat de Global Finance Magazine (Tabel 1), Republica Moldova ocupă în 2010 locul 131 din 182 de țări cu un PIB per capita (la PPC) de 2937 dolari, plasându-se Uzbekistan și Insulele Solomon [23].

Începând cu 1998, sărăcia în țară a cunoscut o creștere rapidă și a atins unul din cele mai înalte nivele (peste 70%) din CSI. Din 2000 sărăcia a început să se reducă, dar în 2005, în pofida creșterii economice, nivelul sărăciei a crescut moderat, în special în mediul rural. În 2008-2009 cca 26% din populația țării trăiau în sărăcie absolută. Figura 3 denotă că Republica Moldova este, practic, cea mai nordică țară săracă, ponderea persoanelor cu mai puțin de 2 dolari SUA/zi depășind 20% (cu excepția Mongoliei, unde ponderea acestor persoane e mai mare de 40%).

Concluzionăm că în plan internațional se întreprind multiple inițiative pentru a clasifica țările lumii în dependență de variați parametri, dar în mod direct sau indirect unul dintre criterii îl reprezintă sărăcia. Republica Moldova face parte din numeroase clasamente, dar în majoritatea cazurilor ea este depășită de alte țări în curs de dezvoltare. Criza economică mondială a făcut ca toate țările lumii să resimtă sărăcia într-o măsură sau altă, inclusiv și Republica Moldova, în care ea a luat proporții de amploare, circa o pătrime din populația țării trăind în sărăcie absolută.

Sursa: [24]

Fig. 3. Ponderea persoanelor care locuiesc cu mai puțin de 2 dolari SUA/zi, 2009

În **Capitolul 3 “Cauzele și efectele sărăciei prin prisma unor studii de caz”**, autorul a realizat o cercetare aprofundată a sărăciei în Republica Moldova, care a demonstrat că ea a devenit extrem de pronunțată în anii de tranziție. Din 2004 Republica Moldova este printre cele mai sărace opt „țări timpurii în tranziție”, în care operează BERD: Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kîrgîzstan, Mongolia, Tajikistan, Uzbekistan [25]. Reieșind din incidența masivă a fenomenului în plan național, am identificat și sistematizat **cauzele sărăciei** în diverse aspecte (Figura 4).

Cauzele sărăciei în Republica Moldova	
Geografice:	amplasare geografică (lipsa unor resurse naturale proprii); dependența de importul resurselor naturale; piață relativ mică de desfacere.
Istorice:	deportări masive ale populației; șocul economic în urma destrămării Uniunii Sovietice.
Politice:	conflictul secesionist din stînga Nistrului; instabilitatea politică „cronică” și lipsa voinței politice de a implementa integral politicile necesare.
Administrative:	multitudinea planurilor naționale; ineficiența utilizării banilor publici (reforme administrativ-teritoriale; cheltuieli nejustificate; cheltuieli „confidențiale”; ineficiența sistemului de justiție; participare în calitate de membru la un număr considerabil de organizații internaționale); privatizarea ineficientă; ineficiența în colaborare cu donatorii străini; dezechilibrul dezvoltării regionale; nivelul înalt al corupției [26, p. 1-5].
Economice:	acumularea datoriilor financiare externe; utilizarea creditelor pentru consum curent; dezindustrializarea; penuria locurilor de muncă; subutilizarea forței de muncă; dezechilibrul comercial; dependența exportului de o singură piață (Rusia) și structura lui nediversificată; dependența economiei de agricultură; ineficiența companiilor prestătatoare de servicii publice; nivelul investițiilor străine directe scăzut; productivitatea joasă.
Sociale:	condițiile de muncă nesatisfăcătoare; accesul limitat la servicii publice; ineficiența sistemului de asistență socială; pensii mici și neachitate la timp; achitarea investițiilor companiilor prestătatoare de servicii publice din contul populației.
Informaționale:	acces limitat săracilor la informație, în special tehnologii informaționale.
Culturale:	unele obiceiuri și tradiții specifice pentru Republica Moldova; numărul considerabil de sărbători oficiale și neoficiale; consumul excesiv de alcool ș.a.
Spirituale:	încălcarea poruncilor lui Dumnezeu (comiterea păcatelor).

Sursa: elaborat de autor.

Fig. 4. Cauzele sărăciei în Republica Moldova

Drept urmare a acțiunii sinergice a cauzelor menționate, Republica Moldova a suferit o înrăutățire substanțială a condițiilor de trai, inclusiv în comparație cu alte țări din fostul bloc socialist din Europa. Pentru a arăta proporțiile acestei decăderi, autorul a efectuat o clasificare proprie a **efectelor sărăciei** în perioada de independență a țării (Figura 5).

Efectele sărăciei în Republica Moldova
Economice: exodul forței de muncă; dependența de remitențe; scăderea puterii de cumpărare; înrăutățirea nivelului de trai; înrăutățirea infrastructurii [27, p.92-93].
Sociale: dezurbanizarea/ruralizarea; scăderea numărului populației; îmbătrânirea populației; sporirea ratei mortalității; înrăutățirea sănătății populației; înrăutățirea cuprinderii în învățământ; nivel înalt al divorțurilor; scăderea ratei fertilității; abandonul copiilor; trafic cu ființe umane și organe; vânzarea sângelui; scăderea calității serviciilor în domeniul sănătății publice; scăderea calității instruirii; nivel scăzut de acces la tehnologiile moderne de informare și comunicare; înrăutățirea situației criminogene.
Politice: deteriorarea imaginii țării în plan național și internațional; pierderea încrederii în clasa politică și în viitor.
Ecologice: înrăutățirea stării ecologice a țării (poluarea apei și aerului; acumularea excesivă a deșeurilor; reducerea calității solurilor; dispariția unor specii de floră/faună).
Culturale: decădere morală în societate; răspândirea valorilor false.
Spirituale: religiozitate falsă; idolatrie.

Sursa: elaborat de autor

Fig. 5. Efectele sărăciei în Republica Moldova

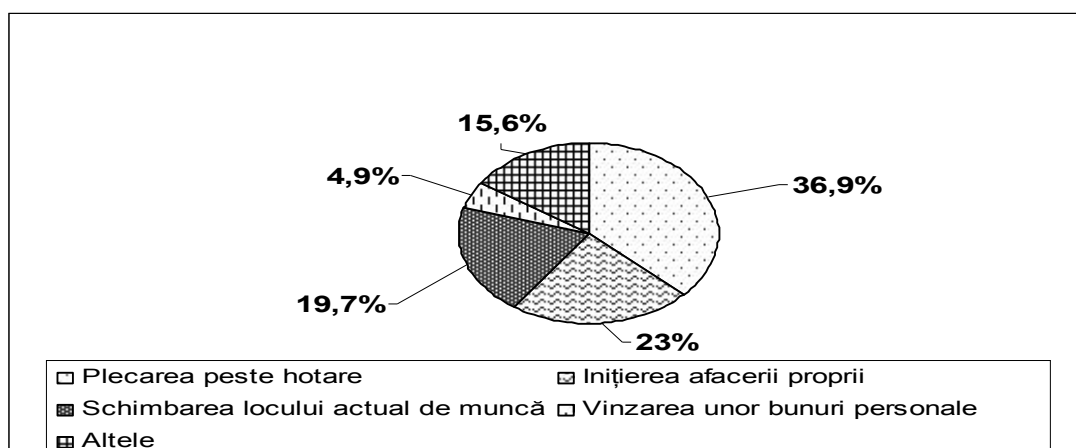
Reieșind din studiul de caz efectuat, putem constata că *în perioada de independență Republica Moldova a pierdut un șir de oportunități și nu a valorificat pe deplin punctele sale forte, fapt ce a contribuit la amplificarea fenomenului sărăciei în țară* [28, p.68-71].

Cu scopul de a identifica unele aspecte mai puțin vizibile ale fenomenului studiat, am abordat **sărăcia prin prisma cercetării sociologice**, care, prin analiza cantitativă și calitativă, a permis a descoperi noi valențe importante și inedite ale incidenței sărăciei la nivel personal, dar și consecințele acesteia la scară de societate în ansamblu [29, p. 379-403]. Majoritatea respondenților caracterizează sărăcia prin neajunsul bunurilor/serviciilor de bază sau prin faptul că ele nu sunt adecvate (60,9% din totalul de respondenți nu au venituri suficiente pentru hrană adecvată). Paradoxal este că un număr considerabil de respondenți, deși nu au venituri suficiente pentru cheltuieli de bază decente, totuși nu se autopercep ca săraci. În acest context am introdus noțiunea de „*săraci deghizați*”, adică persoane sărace, care nu dispun de venituri suficiente pentru lucruri și servicii de bază, dar cărora le este rușine să recunoască acest fapt.

Totuși, pentru a-și ameliora situația în care se află, săracii din Republica Moldova adoptă strategii destul de active (Figura 6), în care predomină distanțat opțiunea de a emigra cu scopul ameliorării situației financiare - peste 1/3 din respondenți. Este alarmant că 38,2% din familiile cu copii acceptă opțiunea de plecare peste hotare la lucru a unui membru, ceea ce produce un impact negativ multidimensional asupra familiilor și societății în ansamblu.

E redutabil faptul că 43,8% sunt „săraci care lucrează” (dețin un loc permanent de muncă, dar din cauza salariilor scăzute se află în sărăcie); persoanele trecute de 55 ani constituie 50% din cei săraci; 70% din cei săraci sunt persoane cu copii; 40,6% au nivel superior de instruire. Sondajul a demonstrat un decalaj semnificativ în dotarea gospodăriilor din diferite categorii cu bunuri de uz casnic. Mai mult de 1/3 din persoanele cu asigurare medicală declară că nu le ajung venituri pentru servicii medicale. Populația practic nu dispune de rezerve, fiind extrem de vulnerabilă la situații excepționale. Majoritatea respondenților nu

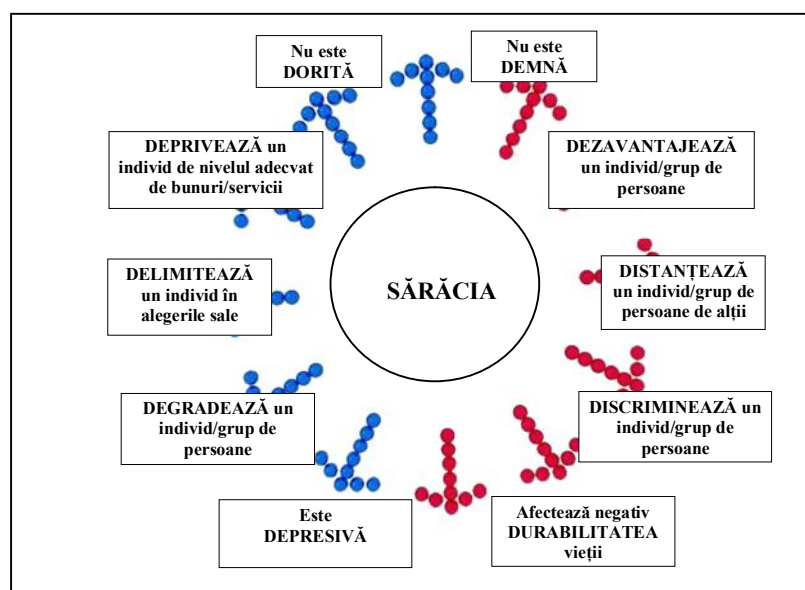
cunosc real structura cheltuielilor familiei, „cultura bugetului” personal/familial fiind foarte joasă.

Sursa: elaborat de autor în baza datelor cercetării sociologice proprii

Fig. 6. Acțiuni propuse de respondenți în scopul ameliorării situației financiare

Observăm o diferențiere substanțială în accesul la diferite servicii și considerăm că cei săraci (persoane sau gospodării) sunt forțați să utilizeze timpul lor neproductiv, devenind și mai săraci. În baza celor expuse, am formulat **Concepția „10 D”**, care sintetizează caracteristicile specifice sărăciei (Figura 7).

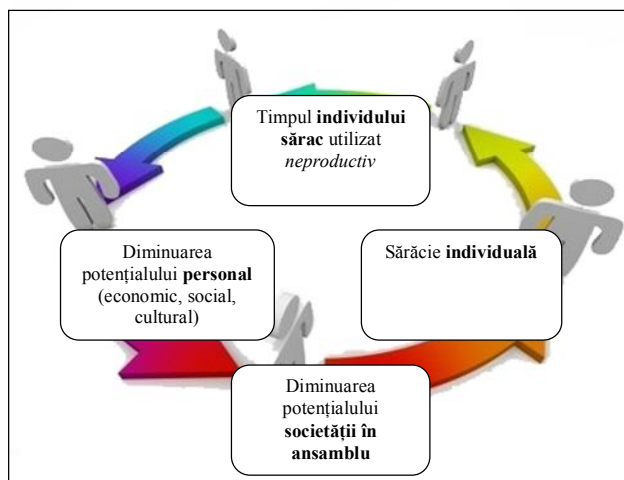

Sursa: elaborat de autor în baza datelor cercetării sociologice proprii

Fig. 7. Concepția „10 D”

Reieșind din rezultatele cercetării, conchidem că **săracii** sunt persoane care în viața cotidiană au un grad de confort redus, cauzat de lipsa sau ineficiența unor resurse, bunuri sau posibilități. Respectiv, calitatea vieții lor este mult inferioară comparativ cu alte categorii de populație. Ajungem la concluzia că **sărăcia** reprezintă imposibilitatea unei persoane de a-și satisface necesitățile de azi și probabilitatea scăzută de a le satisface în viitor. Cu alte cuvinte, sărăcia afectează negativ durabilitatea vieții unei persoane. Totodată, sărăcia unei persoane, diminuând potențialul ei economic, social, cultural, contribuie la scăderea potențialului societății în ansamblu. Și invers: o țară săracă diminuează potențialul economic, social și cultural al unei persoane, contribuind la degradarea acestei persoane.

Concluzionăm că sărăcia are o influență negativă puternică nu doar la nivel personal, dar produce un impact sinergic distructiv de durată și la nivel de societate în ansamblu, astfel că are loc perpetuarea unui „*cerc vicios*” al sărăciei (Figura 8).

Sursa: elaborat de autor în baza datelor cercetării sociologice proprii

Fig. 8. Cercul vicios al sărăciei

Cercetarea sociologică „Fenomenul sărăciei” a fost realizată în paralel și în Israel, prin interviuarea imigranților din fosta URSS, adică a acelui segment specific de populație cu mentalitate relativ apropiată de respondenții din Republica Moldova. Din ansamblul respondenților, în Israel mai mult de jumătate se consideră nici bogați, nici săraci, iar săraci se percep circa o treime din respondenți. Cercetarea a permis identificarea unor *diferențe* între fenomenul sărăciei în Republica Moldova și Israel [30, p. 162-170]. Printre cauzele sărăciei respondenții au indicat: vârsta înaintată la momentul emigrării, o slabă cunoaștere a limbii ebraice. Printre strategiile proprii de îmbunătățire a situației respondenții au menționat îmbunătățirea cunoștințelor limbii, găsirea serviciului adițional, o nouă specialitate. Marea majoritate locuiesc în apartamente arendate, iar plățile pentru chirie constituie 20-50% din buget. Nici o gospodărie nu cheltuie mai mult de 40% din venituri pentru alimentație (în Republica Moldova mai mult de o treime din respondenți alocă hranei 50%-80% din venituri). Există și unele *similitudini* în manifestarea sărăciei în cele două țări: sunt pronunțate așteptările de la stat - majorarea salariilor, pensiilor și altor indemnizații sociale; majoritatea respondenților nu-și permit să facă rezerve; în ambele țări persoanele sărace dau dovadă de un comportament activ în dorința de a destinde situația. Rezultatele cercetării în Israel au evidențiat că multe persoane au emigrat cu scopul de a-și ameliora situația, dar cu toate că au reușit să asigure un nivel material mai bun, ei au pierdut în plan psihologic, fiind nevoiți să accepte un nivel inferior pe scară profesională și socială, comparativ cu țara de baștină. Deoarece, cum a arătat cercetarea noastră, principala strategie pentru persoanele sărace din Republica Moldova este emigrarea, putem presupune că la aplicarea ei deseori se manifestă aceleași consecințe.

Concluzionăm că sărăcia în Republica Moldova are trăsături comune cu alte țări, precum instabilitatea politică, încetinirea procesului de privatizare, dependența de o singură piață de export, deficitul comercial, ponderea considerabilă a agriculturii în economia țării, dezvoltarea insuficientă a economiilor regionale, ineficiența sistemului de asistență socială, etc. Dar sărăcia în Republica Moldova are și particularități, printre care faptul că ea a afectat masiv și persoane angajate în câmpul muncii, sănătoase, unele cu studii superioare și care deseori dispun de valori materiale importante. Efectele sărăciei pentru populația din Republica Moldova sunt alarmante, cu impact negativ asupra dezvoltării umane, printre care

emigrarea masivă și mai ales “exodul inteligenței”, îmbătrânirea populației, creșterea numărului divorțurilor, scăderea ratei natalității, majorarea ratei mortalității, malnutriția populației, probleme ale generației în creștere ș.a.

În **Capitolul 4 „Eradicarea sărăciei în plan mondial: experiențe și oportunități”** sunt prezentate succesele și eșecurile în reducerea sărăciei în plan mondial și sunt propuse unele oportunități de perfecționare a reducerii ei în plan național. În majoritatea cazurilor resursele disponibile în acest scop sunt limitate și este extrem de important ca la toate etapele - elaborare, implementare, monitorizare a strategiilor de reducere a sărăciei - acestea să fie alocate pentru activități care vor îmbunătăți considerabil situația celor săraci. În cercetarea noastră, am analizat experiența internațională și prezentăm unele exemple relevante privind reducerea sărăciei la diferite nivele de realizare - individual (familie), comunitate, raion, țară, regiune, plan internațional – și care ar fi posibil de preluat și în Republica Moldova.

În lume, strategiile **personale** adoptate de către cei săraci depind în mare parte de mediul din care provin ei. În arealul rural varietatea strategiilor aplicate este destul de largă: angajare în sectoare neagricole, agricultură netradițională, vânzare la distanțe mari (inclusiv e-comerț), migrație în orașe, migrație peste hotarele țării ș.a. De exemplu, programul “*Solidario*”, aplicat în Chile în 2002 – 2005, combină asistența și dezvoltare a capacităților prin abordare integrată, când în bază de contract familiile selectate beneficiază de anumite servicii de susținere și resurse.

Prezentăm și unele strategii de combatere a sărăciei la **nivel comunitar**. De exemplu, în România, Fundația americană Heifer Project International prin proiectul “*Pasează darul*”, combate sărăcia în satele de la munte, oferind câteva oi și un berbec gospodăriilor selectate, iar beneficiarii se angajează să îngrijească bine animalele și să “paseze” în următorii trei ani la alți gospodari toate mioarele. Considerăm că este o soluție ingenioasă, simplă și eficientă.

La nivel raional/regional (intrastatal), drept bună practică poate servi exemplul guvernului Braziliei, care în 1990 a insistat ca producătorii din țară să utilizeze mai multă materie primă locală. Și concernul DaimlerBenz din Brazilia a construit o fabrică în zona deprivată, care producea rezemătoare de cap și scaune din fibre de cocos din zonă. În proiect s-au creat locuri de muncă și au fost antrenați peste 5 mii persoane.

Unele țări au obținut rezultate substanțiale în reducerea sărăciei la **nivel național**. Realizările Chinei în reducerea sărăciei sunt semnificative: dacă în 1981 rata sărăciei în țară era de 85%, în 2005 ponderea celor care trăiau cu mai puțin de 1,25 dolari SUA/zi a scăzut la 16%. Guvernul Chinei nu a primit asistența donatorilor, dar a pus accentul pe economia rurală și creșterea competitivității fermierilor mici, în paralel cu întărirea sectorului industrial și majorarea exporturilor. La începutul anilor '90 Vietnam era printre cele mai sărace țări din lume: cu PIB per capita de 240 dolari SUA, iar cei săraci constituind cca 60% din populație. Guvernul din Vietnam a întreprins reforme considerabile pentru a reduce sărăcia: investiții în infrastructură, reforma legislației privind dreptul la proprietate, dezvoltarea sistemului educațional. Creșterea economică în Vietnam a fost asigurată de exportul bunurilor produse cu utilizarea intensivă a forței de muncă și o combinație între substituirea importului și promovarea exportului. Aceste măsuri au permis scăderea incidenței sărăciei în Vietnam de la 58% în 1993 la 47,3% în 1998.

La **nivel regional** prezentăm exemplul Corporației de Dezvoltare a Afacerilor Agricole din America Latină, care din 1971 a acordat ajutor la fondarea și promovarea a peste o sută de întreprinderi agricole în America Latină, contribuind la diminuarea sărăciei în plan regional.

Reducerea sărăciei este un imperativ de bază și pentru asistența de dezvoltare în secolul XXI. Activitatea conjugată pe plan **internațional** în vederea eradicării sărăciei începe în anii

‘80 sec. XX. În 1981, la Paris, are loc prima Conferință ONU privind Țările cele mai slab dezvoltate. În anii ’90, reducerea sărăciei a constituit tema comună a mai multor conferințe ale ONU, 17 octombrie fiind proclamată “Ziua internațională a eradicării sărăciei”, iar perioada 1997-2006 - “Primul deceniu al Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei”. În 2007, Adunarea Generală a ONU proclamă perioada 2008-2017 “Al doilea deceniu al Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei”. Dintre circa 140 de țări analizate, 97 au politici orientate spre reducerea sărăciei [31].

Soluții pentru reducerea sărăciei aplicate de către alți actori sociali. În plan internațional, sunt unele țări extrem de active în acordarea asistenței altor țări cu scopul reducerii sărăciei - Danemarca, Luxemburg, Olanda, Norvegia și Suedia, alocă mai mult decât obiectivul de 0,7% din PNB la asistența oficială pentru dezvoltare. Merită a fi menționate și unele personalități, care au contribuit considerabil la reducerea sărăciei în țările lor sau în alte țări. Maica Tereza, călugăriță catolică albaneză, timp de peste 45 de ani a avut grija de săraci, bolnavi și orfani, primind Premiul Nobel pentru Pace în 1979. Henry Ford, fondatorul „Ford Motor Company”, a promovat angajarea persoanelor cu deficiențe, deosebit de vulnerabile la sărăcie: deja în 1914 la uzină sa lucrau 123 de persoane fără o mână, 4 complet nevăzători, 207 orbi de un ochi, 37 surdomuți, 60 bolnavi de epilepsie, 4 persoane fără un picior, alte persoane cu deficiențe [32].

Pe lângă numeroase exemple reușite, în lume au fost și ***eșecuri în reducerea sărăciei***, când rezultatele așteptate nu s-au produs, cele mai frecvente cauze fiind: lipsa viziunii și planificării strategice; programe “dictate” de finanțatori; lipsa monitoringului și evaluării impactului asupra beneficiarilor; fragmentarea sau dublarea asistenței oferite. În contextul lucrării noastre, menționăm Israel, unde programul „Visconsin”, implementat începând cu 2005, a intenționat angajarea șomerilor cronici după cursuri de recalificare, dar tematica cursurilor nu corespundea cu cerințele pieței muncii, iar participanți au fost forțați să accepte locul de muncă oferit.

Lupta contra sărăciei în Republica Moldova: actori, roluri, aprecieri

Pe parcursul independenței țării au fost întreprinse anumite eforturi pentru îmbunătățirea vieții unor categorii de cetățeni, dar ele deseori nu erau consecvente, eficiente, durabile și o parte semnificativă a populației era forțată să soluționeze problema nivelului scăzut de trai cu forțe proprii: prin modificarea consumului alimentar, plasarea copiilor în instituții, emigrare. Primul Program Național pentru Alevierea Sărăciei nu a fost acceptat de BM. A urmat Strategia preliminară de reducere a sărăciei din 2002, SCERS pentru 2004-2006 și Programul Național „Satul Moldovenesc”. Dar, neavând o acoperire financiară adecvată, nu s-a produs implementarea integrală și oportună a tuturor prevederilor acestor strategii. Conform Raportului final de evaluare a implementării SCERS în 2004-2007 (extins pe un an), „este dificil de apreciat situația sărăciei în țară în perioada de implementare a SCERS, deoarece în anii 2003-2004 s-a înregistrat o reducere a sărăciei, după care în anul 2005 s-a remarcat o creștere a acesteia”. Datorită schimbărilor metodologice în evaluarea sărăciei în 2006, datele din anii precedenți au devenit incomparabile, creînd dificultăți în determinarea efectului politicilor promovate de Guvern asupra bunăstării populației în țară. După expirarea SCERS a fost aprobat Planul Național de Dezvoltare a țării pentru 2008-2011, implementarea căruia a permis o reducere nesemnificativă a sărăciei în țară. Astfel, în 2009 rata sărăciei absolute în țară a constituit 26,3%, fiind practic la același nivel cu anul 2008 (26,4%) [4, p.5].

Practic de la proclamarea independenței Republica Moldova a beneficiat de asistența organizațiilor internaționale în reducerea sărăciei - BM, DFID, Biroul de Asistență Tehnică a Germaniei (GTZ), FMI, ONU, etc. Pentru 2007-2010 asistența UE a constituit 209,7 mil. Euro prin Instrumentul de Parteneriat și Vecinătate Europeană, pentru trei priorități: 1)

dezvoltare democratică și bună guvernare; 2) reforma cadrului de reglementare și crearea capacității administrative; 3) reducerea sărăciei și creștere economică. Un aport important la reducerea sărăciei în Republica Moldova au avut și organizațiile de caritate, precum „Caritas”, „Crucea Roșie”, „Micul Samaritean”, care activează în țară din anii '90 sec. XX.

Oportunități de perfecționare a reducerii sărăciei în Republica Moldova

Analiza noastră a demonstrat că pentru ca efortul de reducere a sărăciei să producă un impact perceptibil, este extrem de important a evalua corect resursele necesare și a le administra eficient. Cu acest scop, am elaborat un **model de estimare a resurselor necesare reducerii sărăciei**. Suma totală necesară pentru reducerea sărăciei (STN) se calculează ca produs dintre valoarea deficitului de consum per persoană pentru a atinge pragul sărăciei și numărul celor săraci [33]. Astfel, pentru reducerea sărăciei în Republica Moldova, în anul 2008 erau necesare 57059337.5 lei, iar în anul 2009 - 52336717.7 lei. Realitatea demonstrează că cheltuielile necesare pentru reducerea sărăciei depășesc valorile estimate. Laureatul premiului Nobel, A. Sen, a propus un indicator mai adecvat, care reflectă gravitatea sărăciei prin măsurarea inegalității veniturilor și distribuția diferitelor active ale societății între cei săraci. Luând în considerație valoarea indicelui Sen, ne-am propus să calculăm suma totală de cheltuieli necesară pentru reducerea sărăciei, considerând și dimensiunea gravității ei. Am elaborat formula de calcul a sumei totale necesare reducerii sărăciei, ținând cont de inegalitățile dintre săraci (Figura 9):

$$STN_{dupa_Sen} = pragul_saraciei (lei) \frac{Indicele_SEN (\%)}{100\%} * nr._celor_saraci \quad (9)$$

unde STN_{dupa_Sen} - suma totală necesară pentru reducerea sărăciei, ținând cont de inegalitățile dintre săraci.

În concluzie, conform calculelor noastre, dacă se ține cont de inegalitățile existente în rândul săracilor în Republica Moldova, resursele necesare pentru reducerea sărăciei sunt de cca 2 ori mai mari decât cele estimate anterior în literatura de specialitate (Tabel 2).

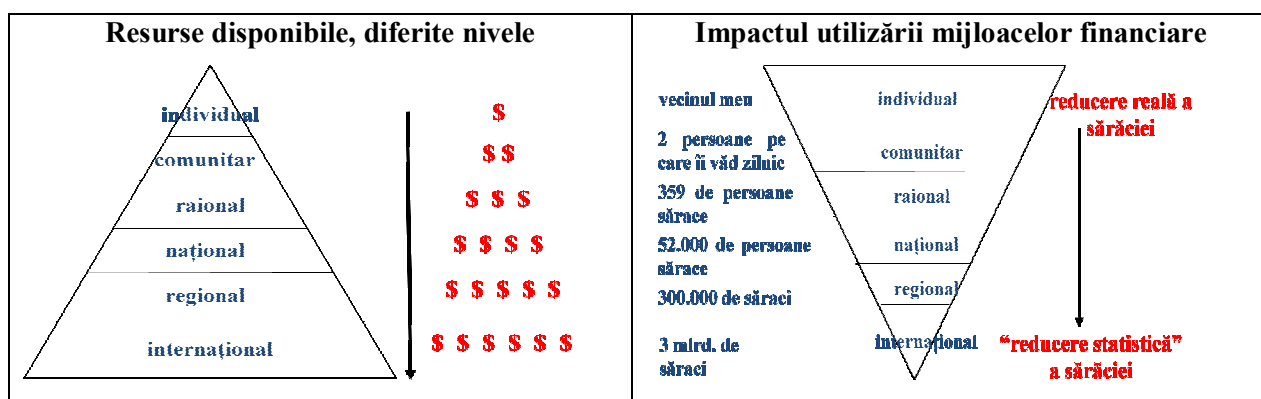
Tabelul 2. Necesarul de resurse pentru reducerea sărăciei în R. Moldova, 2008-2009

Anul	Prag sărăcie absolută, lei	Deficit de consum per persoană pentru a atinge pragul sărăciei, lei	Efectiv săraci, pers.	Suma totală necesară pentru efectivul de săraci, mii lei	Indice Sen, %	Deficitul de consum per persoană pentru a atinge pragul sărăciei după Indicele Sen, lei	Suma totală necesară pentru efectivul de săraci, considerind Indicele Sen, mii lei
A	1	2	3	4 (2x3)	5	6	7 (3x6)
2008	945,9	60,54	942510	57059,337 5	12,70	120,12	113216,5399
2009	945,9	55,81	937770	52336,717 7	12,22	115,56	108371,136

Sursa: calculat de autor.

Modelul de estimare a resurselor necesare reducerii sărăciei, prezentat pe exemplul Republicii Moldova, este aplicabil pentru orice economie națională și poate contribui la creșterea gradului de exactitate a calculării volumului mijloacelor financiare necesare pentru cei săraci.

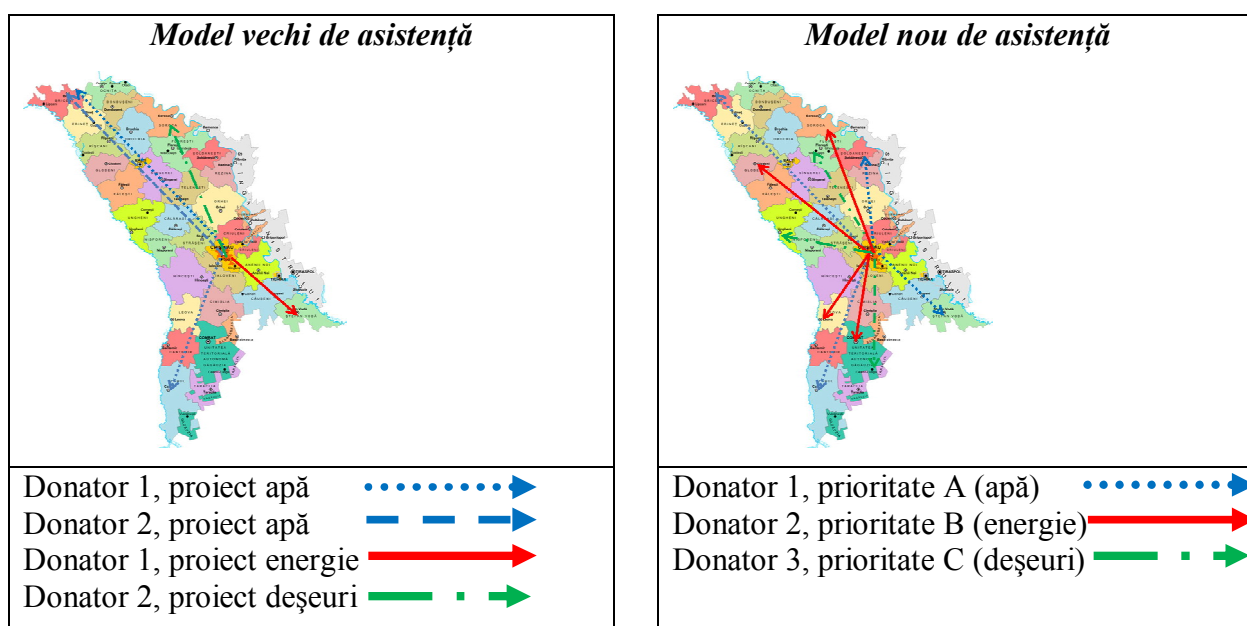
Deoarece strategiile naționale și internaționale nu întotdeauna au un impact perceptibil asupra celor săraci, drept rezultat avem doar „reducerea statistică a sărăciei”, caracterizată de un șir de activități generale, fără asistență adresată unor persoane sărace concrete (Figura 10).

Sursa: elaborat de autor în baza datelor cercetării sociologice proprii

Fig. 10. Impactul eforturilor de reducere a sărăciei la diferite nivele

După cum am văzut anterior, resursele financiare alocate eradicării sărăciei sunt decisive. Cu scopul optimizării utilizării resurselor financiare oferite, considerăm că asistența de dezvoltare internațională nu trebuie să fie fragmentară, ci toți donatorii dintr-o țară ar trebui să contribuie la soluționarea problemelor prioritare și în felul acesta să reanimeze un sector concret al economiei sau un sector geografic [34, p. 185-192]. În acest scop, pe exemplul Republicii Moldova, autorul a elaborat un nou *model de eficientizare a asistenței de dezvoltare internațională* (Figura 11), care a fost acceptat în calitate de propunere pentru Raportul de Dezvoltare Umană din 2011 al UNDP [6, p. 26-27]. Conform acestui model, reieșind din rezultatele evaluării unei țări (efectuată de către actori interni/externi), guvernul elaborează strategia de dezvoltare națională. Reieșind din prioritățile țării, guvernul pregătește cererea de oferte pentru o anumită prioritate (de ex., îmbunătățirea sistemului național de asigurare cu apă potabilă). Asistența propusă trebuie să acopere o arie semnificativă geografică și/sau un număr considerabil de beneficiari (nu ca în prezent, când un donator timp de cinci ani implementează 10 micro-proiecte de reabilitare a sistemelor de asigurare cu apă potabilă amplasate în diferite părți ale țării). Donatorii interesați răspund la acest apel (țara poate fi împărțită în loturi) și înaintează ofertele lor pentru evaluare de către guvernul țării respective. Reieșind din analiza ofertelor, guvernul semnează acorduri pentru asistență cu un donator/consorțiu al donatorilor care au înaintat cea mai atractivă ofertă.

Sursa: elaborat de autor în baza datelor cercetării sociologice proprii

Fig. 11. Model de eficientizare a asistenței internaționale pentru dezvoltare

Abordarea propusă poate ameliora un șir de aspecte ale asistenței internaționale de dezvoltare: Guvernul va avea un rol de leader și de decident în procesul de dezvoltare; Donatorii vor coopera între ei mai eficient, începînd de la etapa de pregătire a ofertei; Resursele disponibile vor fi utilizate mai eficient, deoarece se va realiza un efort concentrat (nu “aici și acolo”, ci un efort care să soluționeze o prioritate, dar în toată țara); “Practicile de succes” vor fi măsurate nu la nivel de comună, dar la nivel de regiune/țară în întregime); Donatorii vor fi mai responsabili pentru asistența acordată; Gestiunea proiectelor și monitorizarea lor va fi mai eficientă.

Deoarece un rol extrem de important în reducerea sărăciei într-un stat trebuie să revină administrației publice locale, autorul a elaborat **Modelul planului local de reducere a sărăciei** (Figura 12), care vizează săraci concreți cu problemele lor specifice și concrete și poate implica direct săracii la elaborarea sa, crescînd eficiența acestor planuri. Procesul de elaborare a planului local privind reducerea sărăciei prevede colectarea și analiza informației relevante, organizarea consultațiilor (meselor rotunde) cu toate categoriile de cetățeni dintr-o comunitate, inclusiv a celor săraci. Planul local privind reducerea sărăciei va permite elaborarea unor strategii realiste, bazate pe necesități specifice a persoanelor concrete din comunitatea respectivă. Procesul de elaborare a planului local va permite identificarea resurselor disponibile și alocarea lor eficientă în formă de acțiuni personalizate și la timp oportun. Planul trebuie să conțină și dispoziții clare privind monitorizarea procesului de implementare.

1. Introducere
1.1. Scopul planificării
1.2. Procesul planificării
2. Valorile și Misiunile
2.1. Valorile comunității
2.2. Misiunea comunității
3. Analiza actorilor sociali
3.1. Analiza actorilor sociali interni
3.2. Analiza actorilor sociali externi
4. Analiza SWOT
4.1. Puncte tari
4.2. Puncte slabe
4.3. Oportunități
4.4. Pericole
5. Planul strategic privind reducerea sărăciei în comunitate
5.1. Identificarea și formularea problemelor strategice
5.2. Analiza situației curente în problemele identificate
5.3. Planul de acțiuni detaliat de soluționare a problemelor identificate
6. Descrierea procesului de monitorizare și evaluare

Sursa: elaborat de autor

Fig. 12. Modelul planului local de reducere a sărăciei

Concluzionăm că exemplele diferitor țări demonstrează existența a multiple practici de succes în reducerea sărăciei într-un anumit spațiu într-o anumită perioadă de timp, cu toate că în plan internațional există și exemple de eșecuri în reducerea sărăciei. Cel mai comun mod de ameliorare a situației săracilor în Republica Moldova este cel personal, iar un aport important la reducerea sărăciei în țară l-au adus organizațiile internaționale. Cu scopul de a micșora amploarea sărăciei și efectele ei negative, este necesară o intervenție complexă la toate nivelele: comunitar, raional, regional, național, mondial.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul cercetării complexe a fenomenului sărăciei ca problemă mondială majoră, inclusiv prin studiile aplicative ale autorului, a fost posibilă conturarea următoarelor **concluzii**:

1. Sărăcia reprezintă o problemă globală, cunoscută omenirii din timpuri străvechi. Și în prezent, cu ea se confruntă în diferită măsură toate statele lumii. Impactul acestui fenomen a devenit mai pronunțat odată cu intensificarea crizei economice mondiale.
2. Sărăcia este incontestabil o problemă majoră și pentru Republica Moldova. În urma analizei cauzelor și efectelor sărăciei în țara noastră, se poate concluziona că ea manifestă atât trăsături comune cu fenomenul dat în alte țări, cât și particularități specifice, printre care faptul că afectează inclusiv persoane angajate în câmpul muncii, sănătoase, apte de muncă, multe din ele cu studii superioare, și chiar pe acei care dispun de valori materiale semnificative.
3. Prin cercetarea noastră, inclusiv cea aplicativă, a devenit posibil să definim că *sărăcia este imposibilitatea unei persoane de a-și satisface necesitățile de azi și probabilitatea scăzută de a le satisface în viitor. Deci, sărăcia afectează negativ durabilitatea vieții unei persoane.* Sondajul efectuat de către autor relevă că *sărăcii sunt acele persoane care au un grad de confort mult mai scăzut și, respectiv, calitatea vieții lor este mult inferioară comparativ cu alte categorii de populație. Sărăcia presupune confort scăzut în viața cotidiană a unei persoane, cauzat de lipsa (ineficiența) unor resurse, bunuri sau posibilități.*
4. În Republica Moldova sunt mulți „săraci deghizați”, adică *persoane, care nu dispun de venituri suficiente pentru necesități de bază, dar cărora le este rușine să recunoască acest fapt.*
5. Sărăcii sunt *persoane/gospodării forțați să utilizeze timpul lor neproductiv*, mare parte din el fiind irosit în activități de asigurare cu servicii de bază, ei neavând timp pentru instruire, ceea ce nu le permite să rupă *cercul vicios al sărăciei.*
6. Caracterizează printr-un șir de trăsături, sintetizate de autor în **concepția „10 D”**, sărăcia: nu este Demnă; ea nu este Dorită; Dezavantajează un individ/grup de persoane; Distanțează un individ/grup de persoane de alții; Discriminează un individ/grup de persoane; afectează negativ Durabilitatea vieții; este Depresivă; Degradează un individ/grup de persoane; Delimitează un individ în alegerile sale; Deprivează un individ de nivelul adecvat de bunuri/servicii.
7. În toate arealele economice, indiferent de nivelul lor de dezvoltare, efectele sărăciei produc un impact negativ durabil asupra dezvoltării umane, în aspect economic, social, politic, cultural, ecologic, spiritual.
8. Cercetările noastre au demonstrat că *sărăcia unei persoane diminuează potențialul ei economic, social, cultural, și astfel contribuie la scăderea potențialului întregii societăți. Iar o țară săracă este cea care nu a valorificat potențialul ei uman și nu îl administrează eficient.*
9. Cu toate eforturile întreprinse ale factorilor de decizie la nivel național, dar și a organismelor internaționale, precum stabilirea unor decenii ale Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei, actualmente, în lume, persistă un șir de rezerve în eradicarea sărăciei.
10. Exemplele diferitor țări denotă elocvent că sărăcia poate fi redusă într-un anumit spațiu într-o anumită perioadă de timp, cu condiția că strategia este bine planificată, implementată și monitorizată. Din experiența internațională unele exemple sunt oportune și pentru Republica Moldova (de ex., programul “Solidario”, aplicat în Chile pentru dezvoltarea capacităților sociale a familiei; proiectul „Pasează darul” al Fundației Heifer Project International din România ș.a.).

Reieșind din concluziile cercetării, prezentăm unele **recomandări** pentru diferiți actori sociali care pot juca un rol important și astfel pot contribui la reducerea sărăciei.

Recomandări generale

1. Este important ca noțiunea de „sărăcie”, recunoscută ca încălcare a drepturilor omului, să fie inclusă în documentele de bază naționale/internaționale ca obiect specific al drepturilor omului.
2. În urma cercetării s-a stabilit că în dicționarele explicative definiția noțiunii “sărăcie” accentuează preponderent latura materială a fenomenului, celelalte fiind neglijate. Ar fi oportun ca instituțiile, ce elaborează dicționare, să concretizeze definiția “sărăcie” și în alte aspecte (propunere susținută de Institutul de Lingvistică al Academiei Române).
3. Aplicarea modelelor propuse de autor (exemplificate pentru cazul Republicii Moldova, descrise la pag.18-20), pot contribui la eficientizarea politicilor, orientate la reducerea sărăciei.

Recomandări pentru Republica Moldova

1. Pentru concordanță în utilizarea sintagmelor, folosite în legătura cu sărăcia în Republica Moldova (pătură, grup, gospodărie, persoana săracă, nevoiașă, vulnerabilă, în situație de risc, în dificultate, etc.), ar fi oportun ca *BNS și alte organisme implicate în evaluarea sărăciei în Republica Moldova* să concretizeze utilizarea acestor sintagme (propunere adresată BNS). Același lucru se referă la sintagma „nivel de trai decent”, prevăzut de Articolului 47 din Constituția țării, alți indicatori de măsurare a sărăciei utilizați în Republica Moldova (coș minim de consum, minim de existență, buget minim de consum, etc), precum și noțiunea de sărăcie absolută. Este necesar ca indicatorii de măsurare a sărăciei în Republica Moldova să includă, de asemenea, disponibilitatea locuinței și resurselor pentru achitarea serviciilor comunale și reparații. Este necesară corelarea indicatorilor utilizați cu garanții din partea statului (salariul minim garantat decent, bugetul global garantat, etc) și cu asistența socială acordată.
2. *Guvernul și Parlamentul Republicii Moldova* să asigure echitatea socială, revizuind salariile și pensiile diferitor categorii de persoane cu scopul de a evita discrepanțe extreme în nivelul salariilor și pensiilor din țară (propunere acceptată de Parlamentul Republicii Moldova).
3. Să nu existe cheltuieli „confidențiale” a banilor publici; cei acuzați de cheltuieli nejustificate a banilor publici să răspundă în fața legii, iar astfel de situații să fie mediatizate pe larg.
4. E necesară asigurarea tuturor cetățenilor din Republica Moldova cu servicii de bază elementare, precum apa potabilă, apa caldă, gaz, încălzire în locuință, ce va permite celor săraci să utilizeze timpul lor mai eficient, în activități productive și/sau în activități educaționale.
5. Îndemnizațiile pentru îngrijirea copilului necesită majorare până la nivel decent, ca să acopere nevoile copilului, iar persoanele care îngrijesc copii până la vârsta de 3 ani să beneficieze de o poliță de asigurare medicală gratuită (propunere acceptată de Parlamentul Republicii Moldova).
6. De asemenea, se recomandă să fie revizuite condițiile de primire și cuantumul ajutorului de șomaj, care în prezent nu asigură acoperirea necesităților de bază ale șomerului. De exemplu, la sfârșitul anului 2011 minimum de existență în Republica Moldova a fost egal cu 1386 lei, pe cînd ajutorul de șomaj a constituit în mediu 945 lei.
7. E necesară reformarea sistemului de justiție al Republicii Moldova, cu scopul de a reduce numărul acuzațiilor (și respectiv, obligațiunilor financiare) din partea CEDO împotriva

statului, și astfel, redirectionarea unor mijloace considerabile spre nevoile celor săraci. În perioada 1 noiembrie 1998 – 1 octombrie 2008, împotriva Republicii Moldova au fost aprobate 126 de decizii, conform cărora țara trebuie să achite approx. 18 mil. de euro.

8. *Parlamentul Republicii Moldova* să revadă participarea țării în diferite structuri internaționale cu scopul de a eficientiza utilizarea mijloacelor, pe care le implică apartenența la ele.

9. *Parlamentul Republicii Moldova* să stabilească un mecanism eficient privind despăgubirea averii persoanelor deportate/represate și să satisfacă cererile acestor persoane/urmașilor lor privind restituirea averii (achitarea compensațiilor).

10. Pentru a asigura echitate față de investițiile făcute de către cetățeni în contul SA „Moldovagaz” pentru extinderea gazoductelor, se recomandă emiterea acțiunilor de către SA „Moldovagaz” în valoarea investițiilor făcute de către persoane fizice și distribuirea lor printre „cetățeni-investitori”.

11. *Misiunile diplomatice* ale țărilor care oferă programe educaționale pentru Republica Moldova să mențină legătura cu absolvenții programelor respective, pentru a-i motiva să aplice, la întoarcere în țară, experiența obținută, iar contractele să stipuleze clauze de întoarcere la finisarea programului.

12. *Organizațiile internaționale* din țară să fie obligate să respecte Codul Muncii din Republica Moldova, în mod special prevederile legate de asigurarea medicală și concediul de maternitate al angajaților, aceasta fiind stipulată ca o condiție obligatorie de desfășurare a activității lor în țară.

13. *Administrația publică locală* să coordoneze eforturile privind prevenirea și reducerea sărăciei la nivel local, ca aceste eforturi să nu fie dublate sau să fie scăpate din vedere unele zone geografice sau unele segmente demografice. E necesar să crească importanța planurilor locale (comunitare, raionale, regionale) de eradicare a sărăciei într-un anumit segment geografic, cu implicarea nemijlocită a celor săraci la elaborarea lor.

14. *Sectorul privat* din Republica Moldova să fie motivat să creeze locuri de muncă special pentru persoane sărace (inclusiv cu program redus sau flexibil de muncă, de exemplu, pentru mame cu copii mici); să conlucreze mai eficient cu instituții de învățământ (programe de stagiere, programe de cercetare, etc); în activitățile sale să fie ghidat de principiile responsabilității sociale. Un astfel de comportament poate fi stimulat prin instrumente fiscale. Companiile care prestează servicii publice să activeze mai eficient, altfel pierderile lor sunt acoperite de către consumatori finali, inclusiv de persoanele sărace (de ex., Apa-Canal, Termocom, etc.).

15. *Companiile de asigurare* din țară ar putea să revizuiască pachetele sale de servicii și politica de plată a despăgubirilor, încât să nu se eschiveze de la plata cuvenită celor asigurați (propunerea acceptată de către compania de asigurări ASITO). De asemenea, ele ar putea să manifeste un comportament social responsabil și să ofere pachete persoanelor/familiilor în situații dificile, inclusiv celor săraci.

16. *Sectorul bancar* să elaboreze programe de susținere a păturilor vulnerabile (de ex., creditarea persoanelor sărace în condiții avantajoase), strategii orientate spre utilizarea productivă a remitențelor (de ex., conturi speciale pentru cei care trimit remitențe), deschiderea conturilor cu destinație specială pentru susținerea celor nevoiași (propunere acceptată de Moldindconbank).

17. *Mass-media* din țară să țină în vizor și să reflecte sistematic mersul implementării strategiilor de reducere a sărăciei și să atragă mai multă atenție autorităților asupra problemelor cu care se confruntă cei săraci. De asemenea, să atragă mai multă atenție viciilor sociale, inclusiv efectelor negative ale consumului excesiv de alcool și tabagismului.

18. *Societatea civilă* să facă lobby mai activ pentru respectarea drepturilor omului, în mod special a clauzelor care fac referință la nivelul de trai și să promoveze conceptul „cultura bugetului personal” pentru îmbunătățirea culturii evidenței financiare la nivel de familie.

19. Principiile biblice (creștine) a vieții de zi cu zi trebuie promovate mai larg în societate prin intermediul instituțiilor religioase, mass-media și organizațiilor non-guvernamentale.

20. Aplicarea modelelor noi, propuse și argumentate de către autor pe exemplul Republicii Moldova, dar posibil de aplicat în orice economie națională:

- ***Model de estimare a resurselor necesare reducerii sărăciei:*** poate contribui la creșterea gradului de exactitate a calculării volumului mijloacelor financiare necesare pentru ameliorarea situației celor săraci dintr-o țară.

- ***Model de eficientizare a asistenței internaționale pentru dezvoltare,*** cu scopul de a optimiza utilizarea resurselor financiare oferite sub formă de asistență internațională pentru dezvoltare. Considerăm că ea nu trebuie să fie fragmentară, ci toți donatorii dintr-o țară trebuie să-și cumuleze eforturile ca să contribuie la soluționarea unei probleme prioritare și în felul acesta să reanimeze un sector al economiei, sau un sector geografic concret, sau o problemă concretă. Modelul respectiv a fost propus spre examinare către UNDP și a fost luat în considerație pentru pregătirea Raportului de Dezvoltare Umană din 2011, publicat anual de către UNDP.

- ***Model de plan local de reducere a sărăciei:*** reieșind din concluzia că administrația publică locală poate contribui cel mai eficient la reducerea sărăciei, autorul propune un model de plan local de reducere a sărăciei, elaborat cu implicarea celor săraci din localitatea respectivă.

Expunem ferma convingere că orice problemă, inclusiv eradicarea sărăciei, poate fi soluționată doar prin efortul susținut al tuturor actorilor vizați - de la stat până la individ în parte. Pentru a contribui la reducerea sărăciei, autorul prezentei cercetări a înaintat propuneri concrete unor astfel de actori, găsind înțelegerea și susținerea lor (fapt demonstrat prin lista certificatelor de implementare a propunerilor, anexată la teză). În acest mod am încercat să ne aducem aportul personal la soluționarea problemei sărăciei în cazul concret al Republicii Moldova.

Bibliografie:

1. Shah A. Poverty Facts and Stats. <http://www.schnr-specimen-shells.com/Inequality.html> (vizitat 18.06. 2010).
2. 2012 World Hunger and Poverty Facts and Statistics. <http://www.worldhunger.org/articles/Learn/world%20hunger%20facts%202002.htm> (vizitat 06.05. 2012).
3. UN, Millennium Development Goals Report 2007, New York, 2007, 36 p.
4. Government of the Republic of Moldova, Report on the evaluation of the national development strategy implementation during period 2009 - 2010, Chisinau, 2010, 93 p.
5. Institutul de Politici Publice, Barometrul Opiniei Publice. <http://www.ipp.md/lib.php?l=ro&idc=156> (vizitat 23.07.2010).
6. UNDP, Consolidated Reply: Identifying the theme for the Human Development Report 2011, p. 26-27. http://hdr.undp.org/en/nhdr/networks/replies/HDR2011_Consolidated_Reply_EN.pdf (vizitat 25.08.2010).
7. Booth Ch. Life and Labour of the People in London, Final Volume, Notes on Social Influences and Conclusion. New York: AMS Press, Inc., 1970.
8. Wikipedia, B. S. Rowntree. http://en.wikipedia.org/wiki/Benjamin_Seebohm_Rowntree (vizitat 12.05.2010).
9. Hunter R. Poverty. Garrett Press, 1970, 382 p.

10. Nurkse R. Problems of capital formation in underdeveloped countries. Oxford: Basil Blackwell, 1953, 163 p.
11. WB, Pages from World Bank History - Bank Pays Tribute to Robert McNamara. <http://web.worldbank.org/> (vizitat 14.05.2010).
12. Townsend P. Poverty in the UK: A survey of household resources and standards of living. University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1979, 1216 p.
13. Barber C. Notes on Poverty and Inequality. În: Background Paper, Oxfam International, 2008.
14. UNDP, Human Development Report (HDR), 1997. <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1997> (vizitat 10.07.2010).
15. Motîli N. Poverty as an Infringement of Human Rights. În: Revista Economică. Sibiu-Chişinău, 2008, nr. 2 (39), p.22-26.
16. Osmani S. R. Evolving Views on Poverty: Concept, Assessment and Strategy. În: Poverty and Social Development Papers, ADB, No. 7, July 2003, 33 p.
17. Biblia, Levitic 25:35, <http://biblia.ro/vdc/vt/levitic/25/> (vizitat 01.04.2012).
18. Şonţu N. Analiza fenomenului sărăciei în contextul legislaţiei din R.Moldova. În: Studia Universitatis. Seria Ştiinţe exacte şi economice. Chişinău, 2009, nr.2 (22), p. 246-253.
19. Banca Mondială, <http://www.worldbank.org/poverty> (vizitat 11.03.2012).
20. UN, Millennium Development Goals Report 2007, New York, 2007, 36 p.
21. Motîli N. Fragile States and Their Characteristics. În: Studia Universitatis. Seria Ştiinţe exacte şi economice. Chişinău, 2008, nr. 8 (18), p. 134-138.
22. Pangestu M., Sachs J. Millenium Project, Interim Report of Task Force 1 on Poverty and Economic Development. February 10, 2004, 103 p.
23. Global Finance Magazine. <http://www.gfmag.com> (vizitat 03.05.2012).
24. UNDP, HDR 2009, Overcoming barriers: Human mobility and development, 217 p.
25. European Bank for Reconstruction and Development, <http://www.ebrd.com/pages/about/where/etc.shtml> (vizitat 22.03.2012)
26. Motîli N. Two Faces of the Coin: Poverty and Corruption. În: Sesiunea internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti "ECO-STUDENT 2007" din 25-27 mai 2007. Tîrgu-Jiu, Academica Brâncuşi, 2007, ed. II, p. 1-5.
27. Şonţu, N. Road to Poverty Reduction Begins with ... Road. În: Conferinţa ştiinţifică internaţională a tinerilor cercetători "Shevchenkivska Vesna: Economica" din 23-26 martie 2009. Kiev, 2009, ed. VI, partea 3, vol. 1, p.92-93.
28. Şonţu N. Moldova – ţara oportunităţilor pierdute. În: Studia Universitatis. Seria Ştiinţe exacte şi economice. Chişinău, 2009, nr. 2(22), p. 68-71.
29. Trofimov, V., Şonţu, N. Aspecte aplicative ale profilurilor fenomenului de sărăcie în R. Moldova. Sesiunea ştiinţifică: Zilele Academice Ieşene. Iaşi, 2009, ed. XXIV, Studii şi cercetări, vol. XIV, p. 379-403.
30. Şonţu N. Cercetare comparată ale unor aspecte ale sărăciei în R. Moldova şi Israel. În: Economie şi Sociologie. Chişinău, 2009, nr. 3, p. 162-170.
31. UNDP, Poverty Report, Overcoming Human Poverty, 2000 <http://web.undp.org/povertyreport/> (vizitat 15.09.2010).
32. Форд, Г. Моя жизнь, мои достижения. глава 7, Террор машины. Москва: Финансы и статистика, 1989, 206 стр.
33. Livîţchi O. Eradicarea sărăciei: concepte şi strategii. Monografia. Inst. de Econ., Finanţe şi Statistică, Acad. de Stiinţe a Moldovei. Chişinău: Complexul Ed. al IEFS, 2011, 196 p.
34. Şonţu N. Oportunităţi de perfecţionare a reducerii sărăciei în R. Moldova. În: Economie şi Sociologie. Chişinău, 2011, nr. 2, p. 185-192.

Lista lucrărilor publicate la tema tezei

1. Motîli N. Education, Entrepreneurship and Escape from Poverty. În: Administrarea Publică. Chișinău, 2006, nr. 1-2 (49-50), p. 133-139.
2. Motîli N. Inequality and Poverty: Concern, Consensus, Current situation, Consequences and Commitment. În: Studia Universitatis. Seria Științe exacte și economice. Chișinău, 2007, Nr. 2, p. 91-95.
3. Motîli N. Poverty as an Infringement of Human Rights. În: Revista Economică. Sibiu-Chișinău, 2008, nr. 2(39), p. 22-26.
4. Motîli N. Fragile States and Their Characteristics. În: Studia Universitatis. Seria Științe exacte și economice. Chișinău, 2008, nr. 8 (18), p. 134-138.
5. Motîli N. European Recovery Program: Principles of Success. În: Revista Economică. Sibiu-Chișinău, 2008, nr. 4(41), p. 23-29.
6. Șonțu N. Moldova – țara oportunităților pierdute. În: Studia Universitatis. Seria Științe exacte și economice. Chișinău, 2009, nr. 2(22), p. 68-71.
7. Șonțu N. Analiza fenomenului sărăciei în contextul legislației din R. Moldova. În: Studia Universitatis. Seria Științe exacte și economice. Chișinău, 2009, nr.2(22), p. 246-253, 0,7 c.a.
8. Șonțu N. Cercetare comparată ale unor aspecte ale sărăciei în R.Moldova și Israel. În: Economie și Sociologie. Chișinău, 2009, nr. 3, p. 162-170.
9. Șonțu N. Oportunități de perfecționare a reducerii sărăciei în R.Moldova. În: Economie și Sociologie. Chișinău, 2011, nr. 2, p. 185-192.
10. Trofimov V., Șonțu, N. Reducerea sărăciei în Republica Moldova: experiențe și aprecieri. În: Economica, ASEM. Chișinău, iunie 2011, an XIX, Nr. 2 (76), p.76-70.
11. Motîli N. Educație, antreprenoriat și scăpare de sărăcie. În: Conferința internațională a tinerilor cercetători din 10 noiembrie 2006. Chișinău: Știința, 2006, ed. IV, p. 168.
12. Motîli N. Moldova – fragile state. În: Problemele actuale ale dezvoltării social-economice a Republicii Moldova și experiența de dezvoltare a altor țări: Conferința științifico-practică internațională din 24-25 noiembrie 2006. Chișinău: USM, 2007, p. 58-59.
13. Motîli N. Two Faces of the Coin: Poverty and Corruption. În: Sesiunea internațională de comunicări științifice studențești "ECO-STUDENT 2007" din 25-27 mai 2007. Tîrgu-Jiu, Academica Brâncuși, 2007, ed. II, p. 1-5.
14. Motîli N. Коррупция и бедность: замкнутый круг. În: Conferința științifică internațională a tinerilor cercetători "Lomonosov-2007" din 11-14 aprilie 2007. Moscova, 2007, ed. XIV, vol. IV, p. 326.
15. Motîli N. Human Rights Dimension of Poverty. În: Conferința științifică internațională a tinerilor cercetători "Shevchenkivska Vesna" din 20-23 martie 2008. Kiev, 2008, ed. VI, partea 3, vol. 1, p. 39-41.
16. Motîli N. Marshall Plan: Lessons to Learn. În: Conferința științifică internațională a tinerilor cercetători "Lomonosov-2008" din 8-11 aprilie 2008. Moscova, 2008, ed. XV, p. 80.
17. Trofimov V., Motîli N. Poverty and Inequality: Characteristics of Fragile States. În: Conferința internațională din 2008. Seria Economie. Chișinău: Universitatea Agrară de Stat, 2008, v. 22, , p.65-68.
18. Șonțu N. Road to Poverty Reduction Begins with ... Road. În: Conferința științifică internațională a tinerilor cercetători "Shevchenkivska Vesna: Economica" din 23-26 martie 2009. Kiev, 2009, ed. VI, partea 3, vol. 1, p. 92-93.
19. Trofimov, V., Șonțu, N. Aspecte aplicative ale profilurilor fenomenului de sărăcie în R. Moldova. În: Sesiunea științifică: Zilele Academice Iașene. Iași, 2009, ed. XXIV, Studii și cercetări, vol. XIV, p. 379-403.

ADNOTARE

Numele de familie, prenumele autorului: Șonțu Natalia

Titlul tezei: Fenomenul sărăciei - problema mondială și națională: cauze, consecințe, soluții

Gradul științific solicitat: teză de doctor în economie, specialitatea 08.00.14 – Economie mondială; Relații Economice Internaționale

Localitatea: or. Chișinău, Republica Moldova

Anul perfectării tezei: 2012

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 442 titluri, 58 anexe, 150 pagini de text de bază, 18 tabele, 22 figuri.

Numărul de publicații la tema tezei: rezultatele obținute sunt publicate în 19 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: Problemă globală, sărăcie, reducerea sărăciei, evaluarea sărăciei, Obiective de Dezvoltare ale Mileniului, trai decent, organisme internaționale, săraci deghizați, concept „10 D”, cerc vicios al sărăciei, plan local de reducere a sărăciei.

Domeniul de studiu: economie mondială; relații economice internaționale

Scopul și obiectivele lucrării: analiza comparativă a sărăciei ca problemă globală, determinarea cauzelor și consecințelor ei în Republica Moldova; elaborarea recomandărilor pentru eficientizarea reducerii sărăciei în spațiul național, ținând cont de practica internațională în domeniu.

Noutatea și originalitatea științifică: sistematizarea cadrului legislativ național privind fenomenul sărăciei; sintetizarea și clasificarea cauzelor și efectelor sărăciei în Republica Moldova; sistematizarea experienței internaționale privind reducerea sărăciei; lansarea conceptelor noi privind sărăcia, precum “confort scăzut”, “fenomen ce afectează negativ durabilitatea vieții”, „săraci deghizați”, “utilizarea timpului în mod neproductiv”, „cultura bugetului personal”, concepția celor “10 D”; “reducerea statistică a sărăciei”; propunerea modelelor noi: plan local de reducere a sărăciei, model de eficientizare a asistenței internaționale de dezvoltare și modelul de estimare a resurselor necesare reducerii sărăciei; propunerea unor recomandări practice diferitor actori sociali care pot contribui la reducerea sărăciei în țară.

Semnificația teoretică constă în: studierea aspectelor multilaterale ale sărăciei - economic, social, cultural; evidențierea tendințelor principale care generează sau mențin starea de sărăcie și a efectelor negative ale fenomenului sărăciei la nivel de individ, familie, comunitate sau țară în ansamblu.

Valoarea aplicativă a lucrării: Evidențierea noilor laturi ale fenomenului sărăciei, care pot fi utilizate în analiza bunăstării populației și perfecționarea legislației naționale. Aplicarea în practică a recomandărilor autorului, în special a modelelor propuse, poate contribui la îmbunătățirea politicilor promovate la diferite nivele cu scopul eficientizării reducerii sărăciei.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele obținute în baza cercetărilor și conceptele noi ale sărăciei au fost propuse actorilor implicați, iar unele deja utilizate pentru elaborarea politicilor și strategiilor de reducere a sărăciei în plan comunitar, regional, național și internațional.

АННОТАЦИЯ

Фамилия, имя автора: Шонцу Наталья

Название диссертации: Феномен бедности – глобальная и национальная проблема: причины, последствия, решения

Соискание ученой степени: доктора экономических наук, специальность 08.00.14 – Мировая экономика; международные экономические отношения

Место защиты: г.Кишинэу, Республика Молдова **Год представления диссертации:** 2012

Структура работы: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, список литературы из 442 источников, 58 приложений, 150 страниц основного текста, 18 таблиц, 22 рисунка

Количество публикаций по теме: Результаты опубликованы в 19 научных работах.

Ключевые слова: глобальная проблема, бедность, снижение бедности, оценка бедности, Цели Развития Тысячелетия, достойная жизнь, международные организации, замаскированные бедные, концепция „10 D”, замкнутый круг бедности, местный план сокращения бедности.

Область исследования: Мировая экономика; международные экономические отношения

Цель и задачи работы: Сравнительный анализ бедности как глобальной проблемы, определение причин и последствий бедности в Республике Молдова; разработка стратегий для повышения эффективности снижения бедности на национальном уровне, учитывая международный опыт в данной области.

Научная новизна и оригинальность: систематизация законодательства Республики Молдова в области бедности; классификация причин и следствий бедности в Молдове; систематизация мирового опыта снижения бедности; разработка новых концепций („сниженный комфорт”, „феномен, который отрицательно сказывается на устойчивости жизни”, „непродуктивное использование времени”, концепция „10 D”, „культура персонального бюджета”, „статистическое снижение бедности”); предложение новых моделей: местного плана снижения бедности, модели повышения эффективности международной помощи, направленной на развитие, и модели расчета средств, необходимых для снижения бедности; предложение практических рекомендаций различным структурам, которые могут содействовать снижению бедности.

Теоретическое значение: изучение многогранных аспектов феномена бедности; выявление основных направлений, которые способствуют или поддерживают состояние бедности и ее отрицательные эффекты на уровне индивида, семьи, сообщества или страны.

Практическое значение работы: Сделан акцент на новых аспектах бедности, которые могут быть использованы для анализа в области благосостояния населения и совершенствования законодательной базы. Применение на практике предложений автора, в частности разработанных моделей, может способствовать улучшению социальных и экономических политик, внедряемых на разных уровнях с целью снижения бедности в стране.

Внедрение научных результатов: Результаты исследования и новые концепции были предложены задействованным структурам, некоторые уже использованы при разработке программ и стратегий, направленных на снижение бедности на уровне сообщества, региона, национальном и международном уровнях.

ANNOTATION

Name, surname: Sontu Natalia

Name of thesis: Poverty phenomenon – global and national issue: causes, consequences, solutions

Applied science degree: doctor of economics, specialty 08.00.14 – Global Economy; International economic relations

City: Chisinau, Republic of Moldova

Year perfecting thesis: 2012

Structure: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 442 titles, 58 annexes, 150 pages of basic text, 18 tables, 22 figures.

Number of publications on the topic sentence: the results are published in 19 scientific papers.

Key words: global issue, poverty, poverty reduction, poverty evaluation, Millenium Development Goals, decent life, international organizations, disguised poor, „10 D” concept, vicious cycle of poverty, local poverty reduction plan.

The purpose and objectives of the work: comparative analysis of poverty as a global issue, determining causes and consequences of poverty in the R. of Moldova and developing recommendations for improving efficiency of poverty reduction in the country, taking into account international experience in the field.

Novelty and scientific originality: Systematization of national legal framework on poverty; Classification of poverty causes and effects in Moldova; Systematization of international experience on poverty reduction; Launching new concepts related to poverty, such as “low comfort”, “phenomenon that affects negatively life durability”, „obscure poor”, “utilizing time in non-productive manner”, psychologic aspect of poor, „culture of personal buget”, conception of “10 D”, “statistical poverty reduction”; Recommending new models, such as: local plan for poverty reduction, model for increasing efficiency of international development assistance and a model for calculating resources necessary for poverty reduction; Practical recommendations to different institutions which can contribute to poverty reduction in the country.

Theoretical significance lies in: Studying multilateral aspects of the poverty phenomenon - economic, social, cultural; Underlying main tendencies that create or maintain poverty and negative effects of the phenomenon on the level of a person, family, community or the whole country.

The applicability of work: Underlying new aspects of poverty phenomenon which can be used for population well-being analysis and improvement of the national legislation. Application of the proposed recommendations, and especially of the proposed models, can contribute to improvong policies implemented at the different levels with the aim of poverty reduction efficiency.

Implementing scientific results: Results achieved based on research and new concepts were proposed to the stakeholders, and some of them were already used for developing poverty reduction policies and strategies on the level of community, region, national and international.

ȘONȚU NATALIA

**FENOMENUL SĂRĂCIEI – PROBLEMĂ MONDIALĂ ȘI
NAȚIONALĂ: CAUZE, CONSECINȚE, SOLUȚII**

**08.00.14 – ECONOMIE MONDIALĂ;
RELAȚII ECONOMICE INTERNAȚIONALE**

Autoreferatul tezei de doctor în economie

Aprobat spre tipar: 10.05.2012

Formatul hîrtiei 60x84 1/16

Hîrtie offset. Tipar offset.

Tiraj: 40 ex.

Coli de tipar: 1,95 c.a.

Comanda nr. 33

Tipărită la rizograful tipografiei UCCM

MD 2001, mun. Chișinău, bd. Gagarin, 6